

Puumalainen Milla

Opettajan merkitys oppilaiden hyvinvoinnille kiintymyssuhdeteorian valossa

Kandidaatin tutkielma

KASVATUSTIETEIDEN JA PSYKOLOGIAN TIEDEKUNTA

Opetus- ja kasvatusalan tutkinto-ohjelma, luokanopettaja

2024

Oulun yliopisto

Kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunta

Opettajan merkitys oppilaiden hyvinvoinnille kiintymyssuhdeteorian valossa (Milla Puumalainen)

Kandidaatin tutkielma, 37 sivua

Huhtikuu 2024

Tämän kandidaatin tutkielman tavoitteena on tutkia opettajan merkitystä oppilaiden hyvinvoinnille kiintymyssuhdeteorian valossa. Tutkimusongelma kumpuaa tarpeistani ymmärtää, miten opettajan ja oppilaan välinen vuorovaikutus vaikuttaa oppilaiden hyvinvointiin ja kouluviihtyvyyteen. Lisäksi tutkin, kuinka tätä ymmärrystä voidaan hyödyntää oppimisympäristön kehittämisessä. Tutkielmani perustuu kirjallisuuskatsaukseen, jossa hyödynnän kirjallisuutta ja tutkimusaineistoa kiintymyssuhdeteoriasta sekä sen soveltamisesta opetuskontekstiin. Aineiston analyysin toteutin kuvailevan kirjallisuuskatsauksen menetelmin.

Asetin tutkielmalle kaksi tutkimuskysymystä. Tutkin sitä, kuinka kiintymyssuhdeteoriat voidaan soveltaa opettaja-oppilassuhteessa. Tämä kysymys ohjaa tutkielmaani tutkimaan, voidaanko opettaja-oppilassuhdetta pitää kiintymyssuhteena ja kuinka teorian pääajatuksia voidaan soveltaa tässä suhteessa. Toisena tutkin sitä, millainen on opettajan rooli oppilaiden hyvinvoinnin tukemisessa kiintymyssuhdeteorian valossa. Tämä kysymys ohjaa tutkimustani syventymään opettajan toimintaan ja vuorovaikutukseen oppilaiden kanssa kiintymyssuhdeteorian näkökulmasta, sekä niiden vaikutuksiin oppilaiden hyvinvoinnissa.

Tutkielmassani kävi ilmi, että opettajan rooli oppilaiden hyvinvoinnin tukijana on merkittävä. Opettajat, jotka luovat turvallisen ja luottamuksellisen ilmapiirin, edistävät oppilaiden kouluviihtyvyyttä ja hyvinvointia. Tulokset korostavat turvallisen ja myönteisen vuorovaikutussuhteen tärkeyttä opettaja-oppilassuhteessa. Tuloksista käy myös ilmi, että opettaja-oppilassuhteessa voi ilmetä samanlaista vaihtelua kuin eri kiintymysmalleissa. Kiintymyssuhdeteorian soveltaminen voi auttaa opettajia ymmärtämään ja tukemaan oppilaitaan paremmin.

Avainsanat: Kiintymyssuhdeteoriat, kiintymyssuhdemallit, turvallinen kiintymyssuhde, turvallinen oppimisympäristö, opettaja-oppilassuhde

Sisältö

Johdanto	4
1 Tutkimuksen toteutus	7
1.1 Tutkimuskysymykset.....	7
1.2 Kuvaileva kirjallisuuskatsaus tutkimuksen menetelmänä	8
1.2.1 Aineiston keruu ja käsittely.....	9
2 Teoreettiset lähtökohdat	11
2.1 Kiintymyssuhdeteoria.....	11
2.1.1 Kiintymyssuhdemallit	12
2.1.2 Turvallinen kiintymysmalli	13
2.1.3 Muut kiintymysmallit	15
2.2 Kiintymyssuhdeteorian kriittinen näkökulma	16
3 Opettajan rooli oppilaiden hyvinvoinnin tukemisessa	18
3.1 Turvallinen oppimisympäristö.....	19
3.2 Opettaja-oppilassuhde.....	21
4 Opettaja-oppilassuhde kiintymyssuhdeteorian näkökulmasta	23
4.1 Haasteet ja mahdollisuudet opettaja-oppilassuhteen kehittämisessä	25
5 Yhteenveto ja johtopäätökset	28
6 Pohdinta.....	31
Lähteet	33

Johdanto

Ala-asteen opettajani oli jatkuvasti ilkeä, kylmä ja etäinen minua kohtaan. Luokassa minulle tuli olo, ettei mielipiteilläni tai ajatuksillani ole merkitystä ja parempi olisi olla vain hiljaa. Jos kerroin huolistani opettajalleni, hän sivuutti kaiken sanomani. Jossain vaiheessa opin, että helpoimmalla pääsen, kun olen vain näkymätön hänelle. Hän toimi opettajanani kolmen lukuvuoden ajan, jonka aikana tämä tilanne kärjistyi siihen, että hyvinvointini ja viihtyvyyteni koulussa laski huomattavasti. Kun kerroin tilanteesta eteenpäin, aina minulle sanottiin vain, ettei kaikista opettajista voi pitää. Tilanne ei kuitenkaan ollut tämä, vaan pahinta oli se, ettei opettajani pitänyt minusta.

Kun siirryin yläasteelle, sain onneksi uusia mukavia ja kilttejä opettajia. Yksi nousi kuitenkin ylitse muiden, ja löysin paljon apua sekä lohtua tilanteeseeni erään opettajan avuin. Tämä opettaja näki minut ja oli kiinnostunut mielipiteistäni ja huolistani. Hänen avullaan löysin taas motivaationi opiskeluun ja aloin viihtymään koulussa. Vaikka saattaisi ajatella, ettei tällaisilla asioilla ole suurta merkitystä, minulle tämä kuitenkin ainakin oli äärimmäisen tärkeää. Loppujen lopuksi muistoni koulusta ovat hyviä. Uskon kuitenkin, että ilman tätä opettajaa tilanne saattaisi olla eri.

Tässä esimerkkitarinassa korostuu opettajan roolin merkitys, kun tarkastellaan oppilaiden hyvinvointia ja kouluviihtyvyyttä. Kiintymyssuhdeteoria, joka tutkii ihmisten välisiä emotionaalisia sidoksia ja niiden vaikutuksia sosioemotionaaliseen kehitykseen sekä hyvinvointiin, tarjoaa arvokasta tietoa tällaisten tilanteiden ymmärtämiseen (Bowlby, 1997). Tarinan kahdesta erilaisesta tilanteesta opettaja-oppilassuhteessa, voidaan havaita kiintymyssuhdeteorialle keskeisiä piirteitä. Opettajan merkitystä oppilaiden hyvinvoinnille, on mielestäni tärkeää tutkia, jotta tällaisilta tilanteilta voitaisiin välttyä. Kiintymyssuhdeteoria tarjoaa arvokasta tietoa, jota voidaan hyödyntää tehtäessä tällaista tutkimusta.

THL:n tuottaman kouluterveyskyselyn 2023 tuloksista käy ilmi, että yli kolmannes suomalaisista koululaisista kokee merkittävää ahdistusta ja stressiä kouluympäristössä (Terveystieteiden tutkimuskeskus [THL], 2023). Kyselyn tulokset herättävät huolen oppilaiden hyvinvoinnista, kun pohditaan lasten ja nuorten kokonaisvaltaista kehitystä ja oppimista (THL, 2023). Tulokset haastavat koulujärjestelmäämme tarkastelemaan uudelleen kouluympäristöä ja opettajan roolia. Kasvatuksen ja opetuksen alueella on tunnustettu opettajan roolin ulottuvan pelkästään akateemisten taitojen ohjaamisesta laajemmin oppilaiden sosioemotionaaliseen

kehityksen tukemiseen, mikä korostaa opettajuuden demokraattista luonnetta ja neuvottelevaa toimintatapaa (Husu & Toom, 2010). Oppilaiden hyvinvoinnin tukeminen koulu yhteisössä edellyttää ymmärrystä siitä, miten turvalliset ja luottamukselliset suhteet opettajan ja oppilaan välillä edistävät oppimista sekä hyvinvointia (Lerikkanen & Pakarinen, 2018). Tässä kandidaatin tutkielmassa tarkastelen opettajan roolia oppilaiden hyvinvoinnin tukemisessa kiintymyssuhdeteorian näkökulmasta.

Kiintymyssuhdeteoria, jonka juuret juontavat John Bowlbyn (1907–1990) urauurtavaan tutkimustyöhön, tarjoaa laajan teoreettisen viitekehyksen, joka auttaa ymmärtämään ihmisten välisiä sosioemotionaalisia sidoksia ja niiden vaikutusta yksilön kehitykseen ja hyvinvointiin (Fonagy, 2001, s.5–18). Vaikka teoriaa on alun perin sovellettu lähinnä tutkiessa lapsen ja vanhemman välistä kiintymystä, on nykypäivänä kiintymyssuhdeteoriaa laajennettu tutkimaan myös lapsen ja muiden merkityksellisten kiintymyskohteiden välisiä suhteita (Verschuere, 2015). Tutkimukset ovat osoittaneet, että kiintymyssuhdeteorian hyödyntäminen ja ymmärrys, voivat auttaa opettajia monella tapaa kasvatustyössä (Hart & Kearns, 2016). Sinkkosen (2022) mukaan koulukontekstissa opettajan ja oppilaan välisen suhteen laatuun kohdistuu erityistä huomiota, sillä se voi vaikuttaa merkittävästi oppilaiden tunne-elämän kehitykseen, oppimismotivaatioon ja kouluviihtyvyyteen. Tässä tutkielmassa pyrin selvittämään, miten opettajat voivat rakentaa turvallisia kiintymyssuhteita, jotka edistävät oppilaiden kehitystä ja -hyvinvointia.

Tämän tutkielman tavoitteena on selvittää ja syventää ymmärrystä siitä, miten opettaja voi toimia tällaisena tukijana oppilaiden hyvinvoinnille kiintymyssuhdeteorian näkökulmasta. Tutkielmani pyrkii siis vastaamaan seuraaviin keskeisiin kysymyksiin: ”Kuinka kiintymyssuhdeteoriaa voidaan soveltaa opettaja-oppilassuhteessa?” ja ”Millainen on opettajan rooli oppilaiden hyvinvoinnin tukemisessa kiintymyssuhdeteorian valossa?”. Ensimmäinen kysymys keskittyy siihen, miten kiintymyssuhdeteorian käsitteitä ja oivalluksia voidaan konkreettisesti integroida opettaja-oppilassuhteeseen. Toinen kysymys puolestaan laajentaa näkökulmaa ja keskittyy opettajan rooliin yleisesti oppilaiden hyvinvoinnin edistäjänä kiintymyssuhdeteorian näkökulmasta.

Toimivan ja positiivisen opettaja-oppilassuhteen tärkeys korostuu entisestään nuorten elämänsä haasteiden valossa, jossa heidän hyvinvointinsa on usein koetuksella (Benjamin ym., 2022). Opettajan rooli oppilaan turvallisen kiintymyssuhteen muodostajana ja

sosioemotionaalisen hyvinvoinnin tukijana on tullut yhä tärkeämmäksi, kun huomioidaan yhteiskunnan nopeat muutokset, jotka vaikuttavat nuorten elämässä (Sinkkonen, 2022).

Valitsin tämän teeman kandidaatin tutkielman aiheeksi, koska yhteiskunnalliset muutokset, kuten sosiaalisen median lisääntynyt käyttö, ja niiden vaikutukset nuorten hyvinvointiin ovat olleet viime aikoina voimakkaasti esillä sekä julkisessa keskustelussa että akateemisessa tutkimuksessa. Kasvavat mielenterveysoireet koululaisilla, koulukiusaamisen jatkuvat haasteet sekä oppimismotivaation heikentyminen ovat ilmiöitä, jotka vaativat syvempää ymmärrystä siitä, miten kouluympäristö voi tukea nuoria (Aalto-Setälä ym., 2023). Opettajien kokemus lisääntyneestä paineesta ja vastuusta oppilaiden hyvinvoinnin tukijoina ilman selkeitä ohjeistuksia tai koulutusta on herättänyt huolta siitä, kuinka opettajat voivat parhaiten täyttää tämän roolin (Aalto-setälä ym., 2023). Kiintymyssuhdeteoria, joka on henkilökohtaisesti aina herättänyt mielenkiintoni kasvatopsykologisenä aiheena, voi auttaa ymmärtämään näistä haasteista paremmin. Tulevana opettajana, haluan ymmärtää ja pyrkiä ennaltaehkäisemään näitä haasteita, jotta oppilaat voisivat paremmin. Mielestäni oppilaiden hyvinvoinnin tukeminen koulussa on tärkeää, koska se heijastuu koko koulun ilmapiiriin, vaikuttaa oppimistuloksiin sekä vaikuttaa oppilaiden emotionaaliseen ja psyykkiseen terveyteen.

Tämä tutkielmani perustuu teoreettiseen pohdintaan sekä perusteelliseen kirjallisuuskatsaukseen. Kuvaileva kirjallisuuskatsauksen menetelmä mahdollistaa monipuolisten näkökulmien tutkimisen ja auttaa muodostamaan kattavan kuvan tutkittavasta aiheesta. Teoriavaiheessa keskityn keskeisten teemojen erittelyyn ja niiden integrointiin opettajan arkipäiväiseen toimintaan. Lopussa tutkielman tulokset tarjoavat arvokkaita näkemyksiä ja johtopäätöksiä, jotka ovat olennaisia opetussuunnitelmien kehittämiseksi, opettajankoulutukselle ja koulujen kehittämistyölle.

1 Tutkimuksen toteutus

Tässä luvussa pureudun syvällisemmin kandidaatin tutkielmani metodologiseen rakenteeseen. Lisäksi perustelen tutkimuksen toteuttamisen keskeisiä valintoja. Luvussa esittelen tarkemmin tutkielmani tutkimuskysymykset ja perustelen niiden valintaa.

Tutkielmani perustuu kirjallisuuskatsaukseen, jonka avulla pyrin keräämään mahdollisimman ajankohtaista, relevanttia ja monipuolista kirjallisuutta sekä tutkimusta valitusta aiheestani. Käsittelen, miksi juuri kuvaileva kirjallisuuskatsaus valikoitui tämän tutkielman metodiksi ja kuinka se palvelee tutkimuskysymysteni asettamia tavoitteita. Kerron, miten aineisto on kerätty ja millaisia kriteereitä olen käyttänyt lähteiden valinnassa. Tarkoitukseni on varmistaa, että tutkimusprosessi on mahdollisimman johdonmukainen sekä läpinäkyvä, mikä on tärkeää tutkimukseni luotettavuuden kannalta. Tämä luku luo siis perustan tutkielmalleni, selittäen ja perustellen keskeisiä valintojani, jotka ohjaavat tutkimuksen toteutusta.

1.1 Tutkimuskysymykset

Tutkielmani pääasia on tutkia opettajan merkitystä oppilaiden hyvinvoinnille kiintymyssuhdeteorian näkökulmasta. Tarkastelun kohteena on erityisesti opettajan merkitys turvallisten kiintymyssuhteiden muodostamisessa ja vahvistamisessa, ja sitä kautta oppilaiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämässä. Tutkielman avulla pyritään ymmärtämään, kuinka opettajan toiminta ja vuorovaikutus kouluympäristössä vaikuttavat oppilaiden käyttäytymiseen, ja miten tämä puolestaan vaikuttavaa laajemmin oppilaiden hyvinvointiin.

Tutkimuskysymykset muotoutuivat seuraavasti: 1. ”Kuinka kiintymyssuhdeteoraa voidaan soveltaa opettaja-oppilassuhteessa?” Tämä tutkimuskysymys ohjaa selvittämään, mitä kiintymyssuhdeteorian piirteitä voi ilmetä opettaja-oppilassuhteessa. 2. ”Millainen on opettajan rooli oppilaiden sosioemotionaalisen hyvinvoinnin tukemisessa kiintymyssuhdeteorian valossa?” Tämä kysymys ohjaa tutkimustani syventymään opettajan toimintaan ja vuorovaikutukseen oppilaiden kanssa kiintymyssuhdeteorian näkökulmasta, sekä niiden vaikutuksiin oppilaiden hyvinvoinnissa.

Tutkielmassani analysoidaan, miten opettajan käyttäytyminen ja asenteet voivat toimia turvallisen kiintymyksen lähteinä, ja kuinka nämä turvalliset suhteet vaikuttavat oppilaiden hyvinvointiin. Lisäksi tarkastelen, miten opettajat voivat tietoisesti rakentaa ja ylläpitää näitä suhteita kiintymyssuhdeteorian metodeja hyödyntäen.

Nämä tutkimuskysymykset on valittu huolellisen harkinnan tuloksena, sillä ne avaavat oven laaja-alaiseen tarkasteluun opettajan merkitykseen oppilaiden elämässä, erityisesti kiintymyssuhdeteorian näkökulmasta. Tutkimuskysymykseni kuvastaa pyrkimystäni ymmärtää opettajan roolia oppilaiden elämässä, ottaen huomioon kiintymyssuhdeteorian näkökulmat ja liittäen ne oppilaiden hyvinvointiin kouluympäristössä.

Tutkimuskysymyksieni perustelut perustuvat aiempiin havaintoihin ja tutkimustuloksiin, jotka osoittavat, että opettajan merkitys oppilaiden elämässä saattaa olla hyvin merkityksellinen ja monipuolinen. Turvalliset kiintymyssuhteet voivat muodostua koulumaailmassa keskeisiksi tekijöiksi, jotka vaikuttavat oppilaiden hyvinvointiin, itseluottamukseen ja jopa kykyyn oppia. Kysymyksen valinta heijastaa halua syventää ymmärrystä tästä monimutkaisesta vuorovaikutussuhteesta, tuoden esiin opettajan roolin vaikutukset oppilaiden hyvinvoinnille.

1.2 Kuvaileva kirjallisuuskatsaus tutkimuksen menetelmänä

Kirjallisuuskatsaus on olennainen osa akateemista tutkimustyötä, jonka tavoitteena on tarjota yleiskuva aiemmin tehdystä tutkimuksesta sekä kirjallisuudesta tutkitulla aihealueella, ja tiivistää tämä olemassa oleva tieto sekä tehdä siitä keskeisiä johtopäätöksiä (Vilkkä, 2023). Ari Salmisen (2011) mukaan kirjallisuuskatsauksia voidaan lähestyä monin eri tavoin, riippuen valitusta tutkimuskysymyksestä sekä tutkimuksen tavoitteista. Yleisesti ottaen kirjallisuuskatsaukset voidaan jaotella kolmeen eri päätyyppiin: kuvailevaan kirjallisuuskatsaukseen, systemaattiseen kirjallisuuskatsaukseen ja meta-analyysiin (Salminen, 2011). Käytän tässä tutkielmassa kuvailevaa kirjallisuuskatsausta.

Tämän tutkielman tavoitteena on tutkia opettajan merkitystä oppilaiden hyvinvoinnille kiintymyssuhdeteorian näkökulmasta. Tutkielmani pyrkii siis selvittämään, kuinka kiintymyssuhdeteoriaa voidaan hyödyntää opettaja-oppilassuhteessa, ja millainen on opettajan rooli oppilaiden hyvinvoinnin tukemisessa kiintymyssuhdeteorian valossa. Jotta voin ymmärtää tämän monimutkaisen ja monitahoisen aiheen piirteitä, on menetelmäksi valittu kuvaileva kirjallisuuskatsaus. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus tarjoaa laajan näkökulman tutkittavaan ilmiöön, mahdollistaen moninaisten tutkimusten, kirjallisuuden ja näkemysten esittelyn ja tarkastelun ilman tiukkoja metodologisia rajoituksia (Salminen, 2011).

Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen avulla on mahdollista kerätä ja tarkastella aiheeseen liittyvää kirjallisuutta, mukaan lukien teoreettisia tutkimuksia, empiirisiä tutkimuksia sekä meta-

analyyseja, jotka käsittelevät kiintymyssuhdeteoriaa ja opettajan roolia oppilaiden hyvinvoinnin tukemisessa (Salminen, 2011). Tämän menetelmän valinta on perusteltua, sillä se mahdollistaa kattavan ymmärryksen aiheestani, joka on luonteeltaan monitieteellinen ja monimuotoinen.

Salmisen (2011) mukaan kuvailevan kirjallisuuskatsauksen avulla voidaan tunnistaa tutkimuksen keskeiset teemat, käsitteet ja näkökulmat, jotka ovat merkittäviä kiintymyssuhdeteorian soveltamisessa kouluympäristöön. Lisäksi se antaa mahdollisuuden luokitella ja vertailla erilaisia tutkimustuloksia ja teorioita, jotka liittyvät opettajan rooliin oppilaiden hyvinvointia tarkastellessa. Tämä lähestymistapa on erityisen tärkeä, kun otetaan huomioon tutkimuskentän moninaisuus ja se, että opettajan rooliin liittyy useita ulottuvuuksia – pedagogisesta vuorovaikutuksesta henkilökohtaiseen tukeen (Salminen, 2011).

Kuvailevan katsauksen käyttö tässä tutkimuksessa on siis perusteltua, sillä se mahdollistaa tutkimusalueen laaja-alaisen tarkastelun ja uusien tutkimussuuntien tunnistamisen. Tämä on ensiarvoisen tärkeää, kun tarkoituksena on rakentaa syvälinen ja monipuolinen ymmärrys siitä, miten opettaja voi tukea oppilaiden hyvinvointia kiintymyssuhdeteorian näkökulmasta. Seuraavassa kappaleessa kuvataan aineiston keruu- ja käsittelyprosessia.

1.2.1 Aineiston keruu ja käsittely

Tämän tutkimuksen aineiston keruu keskittyy laajaan ja monipuoliseen kirjallisuuden valintaan, joka käsittelee opettajan roolia oppilaiden hyvinvoinnin tukemisessa, sekä kiintymyssuhdeteoriaa ja sen vaikutuksia sekä niiden ilmenemistä. Aineiston keruun prosessi on suunniteltu huolellisesti varmistamaan, että kerättävä tieto on kattavaa ja relevanssia tutkimuskysymysten kannalta. Tämä sisältää akateemisia artikkeleita, kirjoja, tutkimusraportteja sekä teoreettista kirjallisuutta, jotka tarjoavat sekä laajaa yleiskuvaa aiheestani että syvällisiä analyyseja kiintymyssuhdeteorian soveltamisesta pedagogisessa kontekstissa. Aiempaa kirjallisuutta sekä sopivia lähteitä olen etsinyt eri tietokannoista kuten Ebsco, Google Scholar, Oula Finna ym.

Blevinssin ja Schadewitzin (1997) mukaan aineiston keruu alkaa määrittelemällä selkeät kriteerit, jotka ohjaavat relevantin kirjallisuuden valintaa. Kriteereihin kuuluu julkaisun ajankohtaisuus, julkaisun laatu ja relevanssi tutkimuskysymyksiin, sekä käsiteltävien teemojen monipuolisuus (Blevins & Schadewitz, 1997). Erityistä huomiota kiinnitetään tutkimuksiin,

jotka käsittelevät kiintymyssuhdeteorian käytännön sovelluksia opetustyössä, opettajan ja oppilaan välisen vuorovaikutuksen vaikutuksia oppilaiden hyvinvointiin, sekä opettajien strategioita ja menetelmiä oppilaiden hyvinvoinnin ja kehityksen tukemiseen. Kiintymyssuhdeteorian soveltuvuus opettajan ja oppilaan välisessä suhteessa on melko kiistanalaista, joten olen pyrkinyt etsimään myös lähteitä, joissa asiaa lähestyttäisiin kriittisesti.

Langley (1999) mukaan aineiston käsittelyssä pyritään analysoimaan ja syntetisoimaan kerättyä tietoa tavalla, joka valottaa tutkimuskysymyksiä monipuolisesti. Tähän prosessiin kuuluu aineiston lajittelu sekä merkitseminen, jotta voidaan tunnistaa keskeiset näkökohdat, joita esiintyy eri lähteissä. Tällaisen analyysin tavoitteena on tunnistaa yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia eri tutkimusten välillä, arvioida erilaisten näkökulmien vahvuuksia ja heikkouksia sekä muodostaa yhtenäinen kuva opettajan roolista oppilaiden hyvinvoinnin tukijana. Erityistä huomiota kiinnitetään siihen, miten kiintymyssuhdeteoria tarjoaa teoreettisen kehyksen, jonka puitteissa voidaan ymmärtää ja kehittää opettajan ja oppilaan välistä suhdetta. (Langley, 1999).

Aineiston keruun ja käsittelyn tarkkaan valitut menetelmät varmistavat, että tutkimukseni tuottaisi mahdollisimman luotettavaa ja merkityksellistä tietoa, joka edistää ymmärrystä opettajan merkityksestä oppilaiden hyvinvoinnin tukemisessa. Suomalainen tutkimus aiheesta on vielä melko niukkaa, mutta kansainvälistä tietoa sekä tutkimuksia aiheesta on paljon. Olen pyrkinyt löytämään näistä lähteistä ne ajankohtaisimmat ja relevanteimmat tutkimukset.

2 Teoreettiset lähtökohdat

Tässä kappaleessa tulen esittelemään teoreettisia lähtökohtia, jotka muodostavat perustan tutkielmani aiheelle. Käsittelen kiintymyssuhdeteoriaa ja avaan tarkemmin teorian lähtökohtia sekä pääajatuksia. Kiintymyssuhdeteoria erottaa useita eri kiintymysmalleja, joiden avulla voidaan kuvata yksilön kiintymyssuhteiden piirteitä ja vaikutuksia (Ainsworth ym., 1978; Airo & Tokola, 2014). Kiintymysmallit erotellaan turvallisiin ja tuvattomiin kiintymyssuhteisiin, joista tarkemmin avaan tälle tutkielmalle relevanteinta mallia, turvallista kiintymystä (Ainsworth ym., 1978). Turvattomista kiintymysmalleista voidaan erotella kolme eri päämallia, joita avaan myös lyhyesti (Ainsworth ym., 1978). Lopuksi käsittelen vielä kriittisesti kiintymyssuhdeteoriaa.

2.1 Kiintymyssuhdeteoria

Kiintymyssuhdeteoria, jonka juuret ulottuvat brittiläisen psykiatrin ja psykoanalyytikon John Bowlbyn tutkimustyöhön, on tärkeä malli ymmärtääksemme kiintymyssuhteiden syvällisiä vaikutuksia yksilön kehityksessä. Bowlbyn mukaan ihmisslapsen varhaisimmat vuorovaikutussuhteet muovaavat käsitystämme turvallisuudesta ja luottamuksesta, mikä taas ohjaa käyttäytymistämme myöhemmissä ihmissuhteissa (Bowlby, 1997). Hän korosti, että lapsen perustava tarve turvallisuuteen on vaistomainen ja se ohjaa lapsen käyttäytymistä hoivaajan läheisyydessä (Bowlby, 1997). Teoria selittää myös, miten erilaiset kiintymysmallit kehittyvät varhaisessa vuorovaikutuksessa vanhempien kanssa.

John Bowlby pitää kiintymystä vaistonvaraisena sosiaalisena käyttäytymisenä, jonka perimmäinen tehtävä on yksilön selviytymisen edistäminen. Bowlby korostaa, että lapsen kehityksessä keskeistä on yksilön geneettisen perimän ja varhaisen ympäristön vuorovaikutus, erityisesti suhteessa läheisimpään kasvattajaan, useimmiten äitiin. Kiintymyksen neurobiologiset tutkimukset viittaavat siihen, että varhaiset kiintymyskokemukset vaikuttavat merkittävästi orbitofrontaalisen kuorikerroksen kehitykseen, mikä on avainasemassa kasvojen ilmeiden arvioinnissa ja emotionaalisten reaktioiden säätelyssä (Bowlby, 1997). Bowlbyn mukaan, sisäiset työmallit eli skeemat, jotka ovat yksilön kokemusten ja tulkintojen pohjalta rakennettuja käsityksiä maailmasta (Piaget, 1952) toimivat oppaina, auttaen ennakoimaan kiintymyksen saavuttamisen keinoja. Hän painottaa myös kiintymyksen tutkimisen tärkeyttä lapsen kehityksessä sekä aikuisten käyttäytymisen analysoinnissa. Bowlbyn työ osoittaa kiintymyssuhteen keskeisen roolin ihmisen selviytymisessä ja kehityksessä.

Kiintymyssuhdeteorian nykyaikaiset laajennukset ja sovellukset tukeutuvat neurobiologisen ja kliinisen tutkimuksen tuloksii, jotka osoittavat varhaisten tunnesiteiden kauaskantoisen vaikutuksen (Cassidy ym., 2013; Geddes, 2003). On havaittu, että turvalliset kiintymyssuhteet tukevat lapsen emotionaalista kehitystä ja edistävät myönteistä minäkuvaa, kun taas turvattomasti kiintyneet lapset voivat kohdata haasteita luottamuksen muodostamisessa ja itsetunnon kehityksessä (Cassidy ym., 2013). Teoriaan sisältyy myös ajatus siitä, että turvallinen kiintymyssuhde vaikuttaa lapsen kykyyn säädellä stressiä ja tunnetilojaan, mikä on perusta terveelle sosioemotionaalille kehitykselle (Cassidy ym., 2013). Tutkimukset kiintymyssuhdeteorian voivat antaa tärkeää tietoa myös opettajille, jotka toimivat tärkeinä aikuisina lasten elämässä. Opettajan ja oppilaan välinen suhde ei ole pelkästään akateeminen, vaan myös mahdollisuus tukea ja vahvistaa oppilaiden hyvinvointia ja kehitystä (Verschueren, 2015).

Laura García-Rodríguez, Concha Iriarte Redín ja Charo Reparaz Abaitua (2023) toteuttivat systemaattisen katsauksen, joka antoi yleiskuvan viimeisen kymmenen vuoden tutkimuksista, jotka liittyvät opettaja-oppilassuhteeseen ja sen yhteyksiin kiintymysteorian rakenteisiin. Kiintymyssuhdeteoria, joka on siis alun perin kehitetty ymmärtämään lapsen ja vanhemman välistä suhdetta, on laajennettu kattamaan myös muita merkityksellisiä ihmissuhteita, kuten opettaja-oppilassuhteen (García-Rodríguez ym., 2023). Teorian soveltaminen tässä kontekstissa saattaa tarjota tärkeää tietoa siitä, miten turvalliset suhteet edistävät oppilaiden hyvinvointia. Kiintymyssuhdeteorian soveltamiseen opettaja-oppilassuhteissa liittyy kuitenkin rajoituksia ja haasteita. Kiintymyssuhdeteorian perusajatukset perustuvat pitkäkestoisiin ja henkilökohtaisiin suhteisiin, jotka ovat luonteeltaan syvällisempiä sekä henkilökohtaisempia kuin useimmat opettaja-oppilassuhteet (Bowlby, 1997). Koulumaailmassa opettajan ja oppilaan suhde saattaa olla lyhytaikainen ja toimia suuren ryhmän kontekstissa, joka rajoittaa teorian soveltuvuutta. Kiintymyssuhdeteoria myös korostaa hoivan tarjoamista, mutta kouluympäristössä opettajan rooli on ensisijaisesti olla kasvattaja, mikä asettaa ammatillisia rajoja hoivan tarjoamiselle (Bowlby, 1997).

2.1.1 Kiintymyssuhdemallit

Psykologi Mary D. Ainsworth (1913–1999) työskenteli tiiviisti John Bowlbyn kanssa kiintymyssuhdeteoriaa tutkiessa. Yhdessä Ainsworth ja Bowlby kehittivät kiintymyssuhdemallit, jotka auttavat ymmärtämään, miten ihmissuhteet muodostuvat ja kuinka

niitä ylläpidetään läpi elämän. Kiintymyssuhdemallit syntyvät jo varhain lapsuudessa ensimmäisten kiintymyssuhteiden myötä, vaikuttaen siihen, kuinka yksilöt toimivat vuorovaikutustilanteissa muiden kanssa, ja kuinka he näkevät maailman. (Ainsworth ym., 1978).

Mary Ainsworthin tunnetut vierastilannekokeet olivat tutkimusmenetelmiä, joilla arvioidaan lapsen kiintymyssuhdetta hänen hoitajaansa, yleensä äitiin. Tämä menetelmä kehitettiin 1970-luvulla, ja se sisälsi lyhyitä tutkimustilanteita, joissa lapsi altistettiin uusille tilanteille, kuten vieraan ihmisen läsnäololle ja hetkelliselle erilleen jäämiselle hoitajastaan. Näiden tilanteiden aikana tutkittiin lapsen reaktioista, kuten miten lapsi reagoi hoitajan poistumiseen ja paluuseen. Lapsen käyttäytymisen perusteella voitiin arvioida hänen kiintymysmallinsa. (Ainsworth ym. 1978).

Kiintymyssuhdemallien tunnistaminen ja ymmärtäminen on tärkeää, sillä ne vaikuttavat syvästi siihen, miten yksilöt muodostavat ja ylläpitävät ihmissuhteitaan (Ainsworth ym., 1978; Airo & Tokola, 2014). Tunnistamalla omat kiintymyssuhdemallinsa yksilöt voivat paremmin ymmärtää käyttäytymistään ihmissuhteissa, ja tarvittaessa hakea tukea muutoksen aikaansaamiseksi (Airo & Tokola 2014). Tämä prosessi on erityisen merkittävä vanhemmuudessa, jossa vanhempien omat kiintymyssuhdemallit voivat vaikuttaa lapsen kehitykseen ja kasvattamiseen (Ainsworth ym., 1978; Airo & Tokola, 2014). Mary Ainsworthin (1978) työ tarjoaa arvokasta näkemystä kiintymyssuhdemalleista ja niiden merkityksestä ihmisen elämässä, muistuttaen meitä siitä, kuinka tärkeää on olla tietoinen ihmisten kiintymyssuhteista ja niiden laajasta vaikutuksesta. Tästä voimme päätellä, että myös opettajien on tärkeää olla tietoisia kiintymyssuhteista, kiintymysmalleista sekä niiden vaikutuksista, jotka voivat ilmetä oppilailla eri tavoilla.

2.1.2 Turvallinen kiintymysmalli

Turvallinen kiintymysmalli on perusta, jonka varaan voi rakentua terve ja luottavainen suhde itseen sekä muihin (Ainsworth ym., 1978; Airo & Tokola 2014). Ainsworthin (1978) mukaan tämä malli saa alkunsa lapsuudessa, kun lapsen perustarpeisiin vastataan johdonmukaisesti ja lämpimästi. Kun lapsi kokee, että hänen tunteensa ja tarpeensa ymmärretään ja niihin reagoidaan myötätuntoisesti, hän oppii luottamaan hoivaajiinsa (Ainsworth ym., 1978; Airo & Tokola 2014). Tämä luo perustan turvallisen kiintymyssuhteen kehittymiselle. Turvallinen

kiintymismalli mahdollistaa lapsen tutkia maailmaa luottavaisin mielin (Rusanen, 2011, s.63–65).

Kasvaessaan turvallisen kiintymismallin omaava henkilö pystyy helpommin muodostamaan syviä, luottamuksellisia suhteita toisiin (Ainsworth ym., 1978; Airo & Tokola 2014; Sinkkonen, 2022). Hän kykenee ilmaisemaan tunteitaan avoimesti ja rehellisesti, odottaen samalla ymmärrystä ja tukea läheisiltään (Sinkkonen, 2022). Tämän mallin omaavat henkilöt osaavat usein vastata myös muiden tunteisiin empaattisesti ja rakentavasti, mikä edistää terveitä ja kestäviä ihmissuhteita (Hautamäki, 2002, s.13–59). Aikuisena turvallisen kiintymismallin omaava henkilö on usein kykeneväinen tunnistamaan ja vastaamaan lapsensa tarpeisiin, tarjoten samalla lapselleen turvallisen ympäristön, jossa tämä voi kasvaa ja kehittyä täysipainoisesti (Airo & Tokola, 2014; Sinkkonen, 2022; Hautamäki, 2002, s. 13–59). Kiintymyssuhteita tutkittaessa, on kuitenkin oltava kriittinen ja muistettava, etteivät syyseuraussuhteet ole näin yksinkertaisia. Turvallinen kiintymyssuhde ei yksistään johda hyviin tunnetaitoihin, terveisiin ihmissuhteisiin tai onnelliseen elämään (Berlin ym., 2022). Käsittelen kiintymismalleja laajemmin kriittisesti kappaleessa 2.2 Kiintymyssuhdeteorian kriittinen näkökulma.

Turvallinen kiintymismallin merkitys ei rajoitu vain lähipiiriin, vaan se ulottuu myös laajemmin yhteiskuntaan (Koomen & Verschueren, 2012). Turvallisesti kiintyneet yksilöt ovat usein sosiaalisesti taitavia, sopeutuvaisia ja vastuuntuntoisia, mikä edistää positiivista vuorovaikutusta yhteisöissä kuten kouluympäristössä (Geddes, 2003). Heillä voi olla myös paremmat valmiudet kohdata elämän haasteita ja siirtymävaiheita, säilyttäen samalla optimismin ja kyvyn selviytyä vastoinkäymisistä (Geddes, 2003). Turvallinen kiintymismalli on siis olennainen tekijä yksilön hyvinvoinnille ja hänen kyvyllään luoda merkityksellisiä suhteita läpi elämänsä.

Tästä voimme päätellä, että turvalliset kiintymyssuhteet voivat olla yksi tärkeä perusta, jonka varassa ihmiset rakentavat kykynsä luoda terveitä ja toimivia ihmissuhteita. Kouluympäristössä turvallisen kiintymyssuhteen merkitys siis korostuu, sillä se saattaa vaikuttaa suuresti oppilaan tunnetaitoihin, sosiaalisiin suhteisiin ja yleiseen hyvinvointiin (Koomen & Verschueren, 2012). Voidaan päätellä, että oppilas, joka kokee turvallisuutta ja tukea kotona sekä koulussa saattaa olla avoimempi, rohkeampi ja omata hyvät tunne- ja sosiaaliset taidot. Näin ollen opettajan on tärkeää tunnistaa ja ymmärtää turvallisen kiintymyssuhteen merkitys, jotta hän voi luoda luokkahuoneessa turvallisen ilmapiirin, joka rohkaisee oppilaita ilmaisemaan itseään, kokeilemaan uusia asioita ja kohtaamaan haasteita ilman pelkoa epäonnistumisesta (Koomen

& Verschueren, 2012). Opettaja voi siis toimia merkittävänä aikuisena oppilaan elämässä, tarjoten turvallisen kiintymyksen kohteen (Koomen & Verschueren, 2012). Tämä voi vahvistaa oppilaan minäpystyvyyttä, jolla tarkoitetaan yksilön uskomusta omista kyvyistään selviytyä (Bandura, 2016), sekä edistää positiivista minäkäsitystä eli oppilaan ajatusta tai kuvaa, joka hänellä on itsestään (Pietikäinen, 2021).

2.1.3 Muut kiintymismallit

Turvallisen kiintymyssuhdemallin lisäksi on olemassa kolme pääasiallista turvatonta kiintymyssuhdemallia: ristiriitaisesti turvaton-, välttelevä turvaton- ja kaoottinen eli jäsentymätön kiintymyssuhdemalli (Ainsworth ym., 1978). Joissain tilanteissa näiden mallien erottelu voi olla haastavaa, ja turvattomasti kiintyneellä lapsella saattaa ilmetä useamman eri mallin piirteitä (Rusanen, 2011, s. 57–73).

Ainsworthin (1978) mukaan ristiriitaisesti turvaton kiintymyssuhdemalli kehittyy ympäristössä, jossa lapsen tarpeisiin vastataan epäjohdonmukaisesti. Hänen mukaansa tämä epävarmuus saa lapsen olemaan varuillaan ja epävarma aikuisten ihmisten reaktioista. Kasvaessaan tämä voi johtaa herkästi ahdistuvaan ja uupuvaan käyttäytymiseen, jossa henkilö välttelee konflikteja ja pyrkii sopeutumaan toisten odotuksiin tunteidensa kustannuksella (Ainsworth ym., 1978).

Ainsworth kuvailee, että välttelevä turvaton kiintymyssuhdemalli muodostuu, kun lapsi oppii, että tunteiden ilmaisu ei ole toivottavaa tai että hänen tarpeensa eivät saa vastakaikua. Tämä voi johtaa myöhemmin vaikeuksiin ilmaista ja kokea tunteita, sekä syvempiin ihmissuhteisiin sitoutumisen pelkoon (Ainsworth ym., 1978).

Kaoottinen eli jäsentymätön kiintymyssuhdemalli puolestaan ilmenee erittäin epävakaassa ja usein traumatisoivassa ympäristössä, jossa lapsen perusturvallisuuden tunne on jatkuvasti uhattuna (Ainsworth ym., 1978). Ainsworthin mukaan tällaiset olosuhteet voivat johtaa lapsen kehityksessä monenlaisiin vaikeuksiin, kuten kyvyttömyyteen luottaa muihin ihmisiin sekä vaikeuksiin säädellä omia tunteita.

Heather Geddes (2003) artikkelissa nostetaan esiin myös vaihtoehtoinen kiintymismalli, jota kutsutaan ahdistuneeksi vastustavaksi kiintymismalliksi. Hän kuvailee tällaisen mallin omaavaa lasta ”riippuvaiseksi” lapseksi, joka on epävarma siitä, että hänen kiintymistarpeensa tyydytetään. Tämä oireilee takertumisena ja kontrolloivana käyttäytymisenä (Geddes, 2003).

Geddesin mukaan, näillä lapsilla voi olla vaikeuksia itsenäisissä tehtävissä ja he saattavat keskittyä yksinomaan opettajan huomion ylläpitämiseen.

Voidaan siis päätellä, että turvattomat kiintymyssuhdemallit voivat vaikuttaa oppilaiden käyttäytymiseen ja sosiaalisiin suhteisiin koulussa. Turvattomat kiintymyssuhteet voivat ilmetä koulussa esimerkiksi epävarmuutena, emotionaalisenä sulkeutuneisuutena tai käyttäytymishäiriöinä (Geddes, 2003; Sinkkonen, 2022). Kouluympäristössä opettajien ja henkilökunnan on tärkeää tunnistaa nämä mallit, ja tukea oppilaita luomalla turvallisuutta ja ennakoivaa oppimisympäristöä, joka auttaa edistämään heidän kehitystään. Geddes (2003) ehdottaa artikkelissaan, että turvattomasti kiintyneille lapsille voisi tarjota tukitoimia, jotka auttavat heitä kokemaan itsenäisiä askelia ja vuorottelua.

2.2 Kiintymyssuhdeteorian kriittinen näkökulma

Kiintymyssuhdeteoriaa sekä kiintymysmalleja on syytä tarkastella myös kriittisesti. Kiintymyssuhdeteoria on epäilemättä yksi psykologian keskeisistä viitekehyksistä, joka tarjoaa merkittävää näkemystä ihmisten välisiin emotionaalisiin sidoksiin ja niiden pitkäkestoisiin vaikutuksiin (Bowlby, 1997). Kiintymyssuhdeteorian on nähty määrittelevän, miten varhaiset vuorovaikutussuhteet muokkaavat myös yksilöiden myöhempää käyttäytymistä ja ihmissuhdetaitoja (Koomen & Verschueren, 2012). Teoriaan tulee kuitenkin suhtautua kriittisesti sen monimutkaisuuden ja soveltamisen rajoitusten vuoksi.

Lisa Berlin, Jeffrey Simpson ja Ross A. Thompson (2022) mukaan on kyseenalaistettu oletamus, että varhaislapsuuden kiintymyssuhteet määrittäisivät määrätietoisesti yksilön tulevaisuuden päämäärät tai käyttäytymismallit. Vaikka turvallinen kiintymys on yhdistetty moniin myönteisiin kehitystuloksiin, on tärkeää tunnistaa, että yksilön kehitykseen vaikuttavat myös monet muut tekijät, kuten geneettiset, ympäristölliset ja sattumanvaraiset elementit. Kiintymyssuhdeteoria on evoluution ja muuttuvien sosiaalisten olosuhteiden myötä kokenut merkittäviä laajennuksia ja tarkennuksia, jotka haastavat teorian alkuperäisiä oletamuksia sekä tuovat esille sen joustavuutta (Berlin ym., 2022).

On tärkeää myös huomioida, että turvallisen kiintymyksen vaikutus ei ole automaattinen eikä eksklusiivinen. Teorian kritiikki on korostanut, etteivät turvallisesti kiintyneet välttämättä kohtaa elämässä vähemmän haasteita tai etteivät he voi kärsiä psyykkisistä- tai henkisistä ongelmista (Berlin ym., 2022). Myöskään turvattomasti kiintyneiden henkilöiden ei pidä

automaattisesti olettaa olevan alttiimpia negatiivisille kehityskuluille; monilla on resilienssiä sekä voimavaroja, jotka mahdollistavat sopeutumisen ja selviytymisen (Berlin ym., 2022).

Kiintymyssuhdeteoriat tulevat käsitellä kriittisesti myös kulttuurisessa kontekstissa. Tutkija Heidi Keller (2018) tarkastelee tutkimuksessaan kiintymysteorian yleispätevyyttä ja kyseenalaistaa sen soveltuvuuden kaikkialla maailmassa. Teorian alkuperäiset muotoilut ovat usein perustuneet länsimaisten perheiden dynamiikkaan, jättäen huomiotta diversiteetin ja erilaiset kasvatuskäytännöt (Keller, 2018). Näin ollen teorian universaalista soveltuvuudesta on hyvä kyseenalaistaa. Teorian täytyisi mukautua ja ottaa huomioon erilaiset sosiaaliset ja kulttuuriset tekijät, jotka vaikuttavat kiintymyksen muodostumiseen ja ilmentymiseen (Keller, 2018).

Kiintymyssuhdeteorian kriittisen tarkastelun myötä on korostettu metodologista tarkkuutta ja varovaisuutta johtopäätösten teossa (Berlin ym., 2022). Teoria ei siis saa toimia yksinkertaistettuna selitysmallina, joka sivuuttaa ihmisten kokonaisvaltaisen kehityksen moninaisuuden. Tulevien tutkimusten on jatkettava tämän monitahoisen teorian syventämistä, tuoden esiin sen rajat ja samalla laajentamaan sen soveltamisalaa (Berlin ym., 2022). On siis tärkeää muistaa, että ihmisen psyykkisen kehityksen moninaisuus ei salli liian suorien johtopäätösten vetämistä. Kiintymyssuhdeteoriat on yksi kehityksen näkökulma muiden joukossa, ja sen sijaan, että se nähtäisiin yksiselitteisenä tekijänä, on hedelmällisempää tutkia sitä yhtenä vaikuttavana elementtinä ihmisen elämänkaareissa ja henkilökohtaisten suhteiden verkostossa.

Kiintymyssuhdeteorian kritiikki haastaa myös käsityksen kiintymyssuhteiden pysyvyydestä ja muuttumattomuudesta. Nykyinen tutkimus on yhä enemmän tunnustanut ihmisen kyvyn muutokseen ja kasvuun (Berlin ym., 2022). Turvattomastakin lähtökohdasta on mahdollista edetä kohti turvallisempaa kiintymystä ja hyvinvointia. Kriittinen tarkastelu ei siis suinkaan romuta kiintymyssuhdeteorian merkitystä, vaan auttaa säilyttämään teorian dynaamisena ja relevanttina sekä avoimena uusille tutkimustuloksille ja ihmiskokemuksille. Kiintymyssuhdeteorian kriittinen arviointi on välttämätöntä, jotta se voi pysyä muuttuvana ja kehittyvänä psykologian teorian, joka tunnustaa ihmisen kehityksen monimuotoisuuden.

3 Opettajan rooli oppilaiden hyvinvoinnin tukemisessa

Opettajan rooli oppilaiden hyvinvoinnin tukemisessa on keskeinen, kun tarkastellaan kiintymyssuhdeteorian tarjoamia näkökulmia (García-Rodríguez ym., 2023). Opettajat ovat avainasemassa luomassa kouluympäristön, joka tukee oppilaiden sosiaalista sekä emotionaalista kasvua (Ahtola, 2016, s. 12–19). Opettajien sekä muiden koulussa työskentelevien vastuulla on tarjota sellainen oppimisympäristö, jossa jokainen oppilas tuntee olonsa turvalliseksi, arvostetuksi ja ymmärretyksi (Ahtola, 2016, s.12–19; Karppinen & Pihlava, 2016, s. 115–141). Tämä pitää sisällään paitsi akateemisen oppimisen, myös oppilaiden henkilökohtaisen ja sosiaalisen kehityksen tukemisen (Karppinen & Pihlava, 2016, s.115–141). Turvalliset kiintymyssuhteet voivat edesauttaa rakentamaan yhdessä perustan, jolle oppilaat voivat rakentaa itseluottamusta, itsenäisyyttä sekä sosioemotionaalisia taitoja (García-Rodríguez ym., 2023; Karppinen & Pihlava, 2016, s. 115–141). Voidaan päätellä, että kouluympäristössä opettajat voivat toimia oppilaille merkittävinä aikuisina, jotka tarjoavat tukea, turvaa ja ohjausta, edistäen siten oppilaiden hyvinvointia.

Opettajan rooli voidaan nähdä siis hyvin moninaisena. Tässä tutkielmassa kiintymyssuhdeteorian näkökulmasta pureudutaan tarkemmin kolmeen eri tasoon: yksilöllisen tuen tarjoamiseen, positiivisten ihmissuhteiden edistämiseen sekä turvallisen ympäristön luomiseen. Yksilöllisen tuen tarjoaminen tarkoittaa opettajan kykyä tunnistaa ja vastata jokaisen oppilaan ainutlaatuisiin emotionaalisiin ja sosiaalisiin tarpeisiin sekä vahvuuksiin (Hakkarainen ym., 2017). Tämä voi olla erityisen tärkeää niille oppilaille, jotka saattavat kohdata haasteita kiintymyssuhteissaan kotona. Opettaja voi tarjota oppilaalle turvaa, ymmärrystä ja ohjausta, jotka voivat edesauttaa oppilasta kehittämään minäpystyvyyttä ja sosioemotionaalisia taitoja (Kuorelahti & Lappalainen, 2017; Söderholm, 2017).

Positiivisten ihmissuhteiden edistäminen luokkahuoneessa tarkoittaa opettajan kykyä toimia esimerkkinä, kannustaa yhteistyötä ja kunnioitusta oppilaiden välillä sekä kehittää oppilaiden sosiaalisia taitoja (Hakkarainen ym., 2017). Kaisa Aholan, Anni Hämäläisen ja Maija Lanaksen (2017) tekemässä tutkimuksessa käy ilmi, että opettajan työssä tarvitaan tietoista vaivannäköä luokkayhteisön tunneilmaston mahdollistamiseksi kouluviihtyvyyttä tukevaksi. Tämä sisältää myös konfliktien ratkaisun opettamisen ja empatian kehittämisen, jotka ovat tärkeitä taitoja oppilaiden hyvinvoinnin kannalta (Ahola ym., 2017). Aholan ja kumppaneiden mukaan, konflikteille ja kielteisille tunteille tulisi antaa tilaa ja nähdä ne osana koulun arkea. Opettajan on pyrittävä luomaan luokkahuoneeseen kannustava ilmapiiri, jossa virheet nähdään

oppimismahdollisuuksina eikä epäonnistumisina (Ahola ym., 2017). Voidaan siis päätellä, että opettajat voivat vahvistaa oppilaiden itsetuntoa rohkaisemalla heitä ilmaisemaan itseään ja tunnustamalla heidän saavutuksensa.

Turvallisen ympäristön luominen on perusta, joka mahdollistaa oppilaiden avoimuuden, uteliaisuuden ja halun oppia sekä kuulua yhteisöön (Karppinen & Pihlava, 2016, s.115–141). Turvallinen ympäristö sisältää fyysisen turvallisuuden lisäksi psyykkisen- ja sosiaalisen turvan tunteen (Honkonen & Salovaara, 2011, s.17–27). Turvallista kouluympäristöä käsitellään tarkemmin seuraavassa kappaleessa 3.1 Turvallinen oppimisympäristö.

Voidaan siis päätellä, että opettajan rooli oppilaiden hyvinvoinnin tukijana on merkittävä ja monipuolinen. He ovat päivittäisessä vuorovaikutuksessaan oppilaiden kanssa tärkeitä aikuisia, joiden antama tuki ja ohjaus voivat olla korvaamattomia oppilaiden kasvun ja kehityksen kannalta (Koomen & Verschueren, 2012). Turvallisesta ympäristöstä lähtien, opettajien tulisi pyrkiä luomaan luottamuksen ilmapiiriä, joka edistää jokaisen oppilaan yksilöllistä kehitystä (Karppinen & Pihlava, 2016, s.115–141). Vaikka kiintymyssuhdeteoria on vain yksi teoreettinen viitekehys ymmärtää opettajien roolia tässä kontekstissa, voidaan päätellä, että se korostaa läheisten ja turvallisten ihmissuhteiden merkitystä oppilaiden elämässä. Karppisen ja Pihlavan (2016) mukaan, olennaista on, että opettajat tunnistavat roolinsa ja pyrkivät aktiivisesti toimimaan oppilaiden etujen mukaisesti. Opettajan roolia tarkastellessa on tärkeää kuitenkin muistaa rajalliset resurssit sekä mahdolliset haasteet, joita tarkastelen tarkemmin kappaleessa 4.1 Haasteet ja mahdollisuudet opettaja-oppilassuhteen kehittämisessä.

3.1 Turvallinen oppimisympäristö

Perusopetuslain pykälän 29§ mukaan, jokaisella oppilaalla tulee olla oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön (Perusopetuslaki 21.8.1998/628). Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014) oppimisympäristö määritellään tiloiksi ja paikoiksi sekä toimintakäytänteiksi ja yhteisöiksi, joissa opiskelu ja oppiminen tapahtuvat (Opetushallitus [OPH], 2016). Oppimisympäristöön kuuluvat myös välineet, palvelut sekä materiaalit, joita opiskelussa käytetään (OPH, 2014). Honkosen ja Salovaaran (2011) mukaan turvallinen oppimisympäristö on perusta oppilaiden hyvinvoinnille ja oppimiselle. Heidän mukaansa turvallisuudella voidaan tarkoittaa yksittäisen oppilaan tunnetta ja kokemusta siitä, onko koulussa hyvä olla. Mikään koulu tai luokka ei ole automaattisesti turvallinen ja yhteisöllinen, vaan turvallisuuden eteen on tehtävä töitä (Honkonen & Salovaara, 2011). Turvallinen

oppimisympäristö pitää sisällään niin fyysisen-, henkisen- ja psyykkisen turvallisuuden, tukien heidän kokonaisvaltaista hyvinvointiaan (Honkonen & Salovaara, 2011).

Fyysinen turvallisuus koulussa on perusta, joka pitää sisällään esimerkiksi turvallisen ympäristön, tehokkaat evakuointisuunnitelmat, järjestyssäännöt ja erilaisten vaaratilanteiden ennaltaehkäisy. Turvallinen oppiympäristö tarkoittaa myös sellaista tilaa, jossa ilmanlaatu, häiriötekijät ja esimerkiksi valaistus ovat optimaaliset oppimisen ja hyvinvoinnin kannalta. Kouluissa tulisi huomioida esteettömyys ja tilojen tulisi soveltua kaikille. Fyysistä turvallisuutta tulee ylläpitää säännöllisten tarkastusten ja päivitysten avulla, varmistaen, että kaikki tilat ovat turvallisia ja terveyttä edistäviä. (Honkonen & Salovaara, 2016; Lindfors, 2012).

Psyykkinen ja sosiaalinen turvallisuus ovat aivan yhtä tärkeitä tekijöitä, kuin fyysinen turvallisuus (Honkonen & Salovaara, 2016). Psyykkisen- ja sosiaalisen turvallisuuden ylläpitäminen ja valvominen saattaa olla kuitenkin monimutkaisempaa kuin fyysisen turvallisuuden. Opetushallituksen mukaan sosiaaliseen turvallisuuteen kuuluu osallisuuteen ja vuorovaikutukseen liittyvät asiat (OPH, n.d, a). Sosiaalisella turvallisuudella voidaan viitata ympäristöön, jossa oppilaat sekä henkilökunta voivat tuntea olonsa turvalliseksi (Honkonen & Salovaara, 2016; Lindfors, 2012). He saavat ilmaista itseään, jakaa mielipiteitään ja tunteitaan, ilman pelkoa kiusaamisesta tai syrjinnästä (Honkonen & Salovaara, 2016). Koulun tulisi siis olla paikka, jossa jokainen yksilö tuntee olonsa yhteisölliseksi ja hyväksytyksi sellaisena kuin on. Tämä vaatii aktiivista toimintaa kiusaamisen ja syrjinnän ehkäisemiseksi, kuten selkeitä käytäntöjä ja menetelmiä epäasiallisen käytöksen käsittelemiseksi, sekä tukijärjestelmiä oppilaille, jotka kokevat haasteita henkisessä turvallisuudessa.

Honkosen ja Salovaaran (2016) mukaan, psyykkisen turvallisuuden näkökulmasta olisi tärkeää, että kouluympäristössä tuetaan avoimuutta ja rehellisyyttä, sekä rohkaistaan oppilaita ja henkilökuntaa puhumaan avoimesti haasteistaan. Tällaisessa ilmapiirissä ongelmiin voitaisiin puuttua jo varhaisessa vaiheessa. Oppilaiden mielenterveyteen ja hyvinvointiin tulee kiinnittää erityistä huomiota, tarjoten tukea ja ohjausta sekä tarjoten resurssien puitteissa erilaisia tukitoimia (Fjörd ym., 2010).

Kodin ja koulun välinen yhteistyö on olennainen osa turvallisen oppimisympäristön ylläpitämistä. Huoltajien osallistuminen koulun toimintaan ja avoin viestintä koulun kanssa auttaa varmistamaan, että oppilaiden tarpeet tunnustetaan ja niihin osataan vastata

asianmukaisesti. Lisäksi oppilaiden huoltajilta voidaan saada arvokasta tietoa oppilaiden sosioemotionaaliseen hyvinvointiin. (Honkonen & Salovaara, 2016, s. 162–168).

Turvallisen oppimisympäristön luominen on jatkuva prosessi, joka edellyttää panostusta ja sitoutumista jokaiselta osapuolelta (Honkonen & Salovaara, 2016, s. 125–139). Honkonen ja Salovaaran mukaan, tämä sisältää oppimisympäristön jatkuvan kehittämisen ja arvioinnin, jotta jokaisen oppilaan muuttuviin tarpeisiin voidaan vastata sekä varmistaa, että koulut pysyvät turvallisina paikkoina oppia ja kasvaa. Turvallinen oppimisympäristö ei ole vain yksi tekijä muiden joukossa, vaan sen voidaan ajatella olevan perusta, jonka päälle kaikki muu koulun toiminta perustuu (Honkonen & Salovaara, 2016). Turvallisen oppimisympäristön avulla luodaan puitteet, joissa jokainen oppilas voi saavuttaa tavoitteensa turvallisesti.

3.2 Opettaja-oppilassuhde

Opetushallituksen (2014) perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan yhtenä opetuksen tavoitteena on opettaa oppilaille sosiaalisia taitoja sekä tarjota kokemuksia erilaisista vuorovaikutustilanteista (OPH, 2016). Kouluympäristössä kasvattajan ja kasvatettavan välistä vuorovaikutussuhdetta kutsutaan usein pedagogiseksi vuorovaikutussuhteeksi, joka tarkoittaa yleensä opettajan ja oppilaan välistä vuorovaikutussuhdetta (Siljander, 2014). Nykyisin käyttöön on otettu myös termi ”opettaja-oppilassuhde”, joka tarkoittaa samanlaista vuorovaikutussuhdetta. Tässä tutkielmassa käytän oppilaan ja opettajan välistä vuorovaikutusta kuvattaessa jälkimmäistä termiä.

Opettaja-oppilassuhde on yksi keskeisistä vuorovaikutussuhteista kouluympäristössä (Siljander, 2014). Rosalind Murray-Harveyn (2010) tekemä tutkimus keskittyy selvittämään, miten erilaiset suhteet vaikuttavat oppilaiden koulumenestykseen, psykologiseen terveyteen ja sosioemotionaaliseen sopeutumiseen. Tutkimuksesta käy ilmi, että opettajan sekä oppilaan välinen suhde voi vaikuttaa suoraan oppilaiden motivaatioon, kouluviihtyvyyteen sekä hyviin oppimistuloksiin (Murray-Harvey, 2010). Murray-Harveyn (2010) mukaan, vahva ja myönteinen opettaja-oppilassuhde edistää positiivisen oppimisympäristön rakentumista, joka tukee oppilaiden menestystä sekä sosioemotionaalista hyvinvointia. Opettaja, joka on helposti lähestyttävä, oikeudenmukainen ja tukea tarjoava, voi vaikuttaa oppilaiden elämään merkittävästi ja pitkäkestoisesti (Murray-Harvey, 2010). Suomen kasvatustieteellisen aikakauskirja *Kasvatus* (2/2016) tehdyssä tutkimuksessa todettiin, että lämmin opettaja-

oppilassuhde edistää kouluun sitoutumista, kun taas kielteinen suhde oli yhteydessä alhaiseen sitoutumiseen (Lerikkanen ym., 2016).

Hyvä opettaja-oppilassuhde perustuu muun muassa molemminpuoliseen kunnioitukseen ja luottamukseen (Ferliani ym., 2023). Hotulaisen ym. (2008) mukaan, opettajan on hyvä tunnistaa oppilaiden vahvuudet ja tarpeet, sekä sopeuttaa omaa opetustaan vastaamaan näitä tarpeita. Tämä ei tarkoita ainoastaan joustavuutta opetustavoissa, vaan myös kykyä kuunnella ja ymmärtää oppilaiden näkemyksiä sekä huolenaiheita (Hotulainen ym., 2008). Kun oppilaat tuntevat olonsa arvostetuiksi ja kuulluksi, on heidän helpompaa sitoutua oppimiseen ja ottaa riskejä uuden oppimisessa (Hotulainen ym., 2008). On havaittu, että oppilaat odottavat opettajan kohtelevan heitä kunnioittavasti, joka tarkoittaa esimerkiksi arvokasta kohtelua sekä oikeudenmukaisuutta (Anderson, 2019). Hyvä opettaja-oppilassuhde vaatisi myös sen, että oppilaat kunnioittavat opettajaa ja näkevät myös tämän inhimillisenä ihmisenä (Ferliani ym., 2023).

Honkosen ja Salovaaran (2011) mukaan oppilaat tarvitsevat aikuista, joka näkee vaivaa tutustuakseen oppilaisiinsa ja on kiinnostunut heidän asioistaan sekä elämistään. Tällainen lähestymistapa voi auttaa opettajaa ymmärtämään paremmin oppilaan käyttäytymistä sekä mahdollisia oppimishaasteita (Honkonen & Salovaara, 2011). Opettajan ja oppilaan välistä suhdetta tarkastellessa, on kuitenkin muistettava rajalliset resurssit. Esimerkiksi isossa luokassa, jossa oppilaita saattaa olla monta kymmentä, on muistettava, ettei opettajan ole mahdollista olla jatkuvasti kartalla jokaisen oppilaan elämästä (Huovinen, 2019). Näitä haasteita tarkastellaan tarkemmin kappaleessa 4.1 Haasteet ja mahdollisuudet opettaja-oppilassuhteen kehittämisessä.

Tehokas ja toimiva opettaja-oppilassuhde ei synny sattumalta, vaan se vaatii jatkuvaa työtä, tietoisuutta sekä sitoutumista molemmin puolin (Lerikkanen ym., 2016). Opettajien oma reflektio ja ammatillinen kehittyminen ovat välttämättömiä, jotta he voivat jatkuvasti parantaa kykyään luoda ja ylläpitää toimivia suhteita oppilaidensa kanssa (Lerikkanen ym., 2016).

4 Opettaja-oppilassuhde kiintymyssuhdeteorian näkökulmasta

Kiintymysnäkökulmaa tutkiessa, yksi ensimmäisistä kysymyksistä on, voidaanko opettajan ja oppilaan suhdetta pitää kiintymyssuhteena. Kiintymyssuhdeteoria on aluin alkuaan suunnattu tutkimaan lapsen ja huoltajan välisiä suhteita (Bowlby, 1997). Nykyään kuitenkin kiintymyssuhdeteoriaa on laajennettu tutkimaan myös lapsen ja muiden merkityksellisten aikuisten, kuten opettajien, välisiä suhteita (García-Rodríguez ym., 2023). Helma Koomen ja Karine Verschueren (2012) mukaan, opettaja toimii oppilaille uutena kiintymyskohteena ja yhtäläisyyksiä vanhemman sekä lapsen kiintymyssuhteeseen on havaittu, vaikka opettajasta ei tule merkityksellistä kiintymyskohdetta jokaiselle oppilaalle.

Karine Verschueren (2015) tutki opettajan ja oppilaiden välisiä suhteita kiintymyssuhdeteorian näkökulmasta. Kiintymyssuhdeteoria tarjoaa kehyksen ymmärtää opettajan ja lapsen välisen suhteen laatua. Verschueren (2015) mukaan kiintymysteoria ja -tutkimus ovat 1990-luvun alkupuolelta saakka vaikuttaneet opettajan ja oppilaan suhteiden tutkimiseen ainakin kahdella eri tavalla. Kiintymysnäkökulma korostaa opettajien turvallisen perustan ja turvasataman merkitystä, sekä syventää opettajan ja lapsen kahdenvälisen suhteiden affektiivisen laadun merkitystä (Verschueren, 2015). García-Rodríguez ym. (2023) tutkimus korostaa opettaja-oppilassuhteen merkitystä lapsen emotionaalisenä tukena. Tutkimus tuo esille sen, että opettajan rooli on keskeinen lapsen sosiaalisessa ja emotionaalisessa kehityksessä, ja että opettaja toimii turvallisenä perustana, jonka avulla lapsi voi tukia ympäristöään ja kohdata haasteita (García-Rodríguez ym., 2023).

Kiintymyssuhteisiin liittyy usein ajatus sen pysyvyydestä ja pitkäaikaisuudesta (Bowlby, 1997). Opettajan ja oppilaan väliset suhteet eivät usein ole kovin yksinoikeudellisia tai pitkäkestoisia, sillä usein koulutusjärjestelmissä oppilaiden opettaja vaihtuu usein ja lapset joutuvat jakamaan opettajan huomion muiden luokkahuoneen oppilaiden kanssa (Verschueren, 2015). Tästä huolimatta on tutkittu, että opettajia pidetään usein ainakin tilapäisinä kiintymyshahmoina, jotka voivat toimia luokkahuoneessa turvallisenä perustana (Koomen & Verschueren, 2012; Verschueren, 2015; Sinkkonen, 2022). Verschueren (2015) mukaan, turvallisen kiintymysmallille tyypillisellä tavalla oppilaat saattavat esimerkiksi turvautua opettajaan ja hakea häneltä tukea sekä lohtua, kun taas oppilaat, jotka eivät koe suhdettaan opettajaan turvalliseksi tai lämpimäksi, saattavat käyttäytyä turvattomien kiintymysmalleille tyypillisellä tavalla. On myös havaittu, että kotonaan kaltoinkohdellut lapset sekä lapset, joiden

kiintymismallit omiin vanhempiinsa ovat turvattomia, saattavat olla riippuvaisempia opettajasta lohdun ja tuen lähteenä (Verschyeren, 2015).

Toisaalta Sinkkosen (2022) mukaan traumatisoituneella ja turvattomasti kiintyneellä lapsella saattaa ilmetä erilaista oireilua, kuten kontakteista vetäytymistä tai käytöshäiriöitä. Verschyeren (2015) korostaa artikkelissaan, että opettajan turvallinen läsnäolo saattaa olla erityisen tärkeää haavoittuvilla oppilailla, joilla on ongelmia perhesuhteissaan tai vaikeuksia itsehillinnän tai tunnetaitojen kanssa. Niin oppilaat kuin opettajakin saattavat tuoda luokkaan mukanaan omat aiemmat kiintymyskokemuksensa (Sinkkonen, 2022). Opettajan ja oppilaan välisessä suhteessa voi olla samankaltaista vaihtelua kuin oppilaan ja vanhempien välillä: on siis vältteleviä, ristiriitaisia ja turvallisia kiintymyssuhteita (Sinkkonen, 2022). Opettaja voi olla helposti lähestyttävä, etäinen ja viileä tai jopa pelottava.

Kiintymysteoria ja -tutkimus ovat vaikuttaneet opettaja-oppilassuhteen tutkimukseen yleisimmin korostaen opettajan ja lapsen kahdenvälisen suhteiden affektiivisen eli tunnepitoisen laadun merkitystä (Verschyeren, 2015). Viime vuosina opettajan ja oppilaan suhteiden affektiivinen laatu on määritelty enimmäkseen positiivisen suhteen läheisyyden sekä negatiivisen suhteen konfliktien ja riippuvuuden kautta (Bridget ym., 2003). Verschyeren (2015) artikkelissa korostetaan opettajan herkkyyden merkitystä oppilaiden tarpeisiin keskeisenä suhteen laadun taustatekijänä. Tästä voidaan päätellä, että opettajat voivat omalla käytöksellään vaikuttaa oppilaiden hyvinvointiin kiintymyshistoriasta riippumatta.

Buysen, Verschueren ja Doumen (2011) tutkivat voivatko läheiset suhteet opettajan ja lapsen välillä suojata turvattomasti kiintyneitä lapsia aggressiiviselta käytökseltä. Lisäksi he arvioivat, voiko opettajan herkkyys suojata vähemmän turvallisesti kiinnittyneitä lapsia muodostamasta vähemmän läheisiä suhteita opettajiinsa. Tutkimus toteutettiin 127 lapsen otoksella, joiden äiti-lapsi-kiintymyssuhdetta havainnoitiin esikoulussa. Lisäksi havainnoitiin opettajan herkkyyttä. Tulokset osoittivat, että kun opettaja-oppilassuhde oli läheinen, turvattomasti kiintyneillä lapsilla, ei ollut suurentunutta riskiä aggressiiviseen käytökseen. Tämä tarkoittaa sitä, että läheinen tuki ja turvallinen suhde opettajan kanssa voi suojata lapsia negatiivisilta seurauksilta, joita heikompi kiintymyssuhde äitiin voi aiheuttaa. Kun opettajan havaittiin olevan herkkä ja vastaanottavainen lasten tarpeille, lapsilla, joilla on turvaton kiintymyssuhde äitiinsä, ei ollut suurempaa riskiä kehittää etäistä suhdetta opettajaansa. Toisin sanoen, opettajan kyky olla herkkä saattoi auttaa heitä muodostamaan myönteisiä suhteita, riippumatta heidän aikaisemmista kiintymyssuhteistaan. (Buyse ym., 2011).

Voin siis päätellä, että vaikka kiintymystutkimus on perinteisesti keskittynyt tutkimaan lähes yksinomaan vanhemman ja lapsen välisiä kiintymyssuhteita, on tärkeää nykyisen tutkimuksen ja kirjallisuuden valossa kiinnittää huomiota myös opettajan ja oppilaan väliseen kiintymykseen sekä sen vaikutukseen (Koomen & Verschueren, 2012; Verschueren, 2015). Opettajalla on suuri vaikutus oppilaiden kouluviihtyvyyteen, motivaatioon sekä sosioemotionaaliseen hyvinvointiin koulussa, joten on tärkeää tutkia sitä, kuinka opettaja voi vastata oppilaiden tarpeisiin parhaalla mahdollisella tavalla (Koomen & Verschueren, 2012; Verschueren, 2015).

4.1 Haasteet ja mahdollisuudet opettaja-oppilassuhteen kehittämisessä

Opettaja-oppilassuhdetta ja sen vaikutuksia tutkittaessa on otettava huomioon myös haasteet sekä mahdollisuudet sen kehittämisessä. Opettajan ja oppilaan välisen suhteen kehittäminen ei aina ole yksinkertaista tai helppoa (Murray-Harvey, 2010). Suhteessa saatetaan kohdata monenlaisia haasteita, mutta toisaalta se tarjoaa myös lukuisia tärkeitä mahdollisuuksia (Murray-Harvey, 2010). Haasteita tarkastellessa on muistettava koulun realiteetit, kuten rajalliset resurssit, opettajan työkuorma, rajat suhteen läheisyydelle sekä opettajan vastuun rajallisuus.

Usein koulut kamppailevat rajoitettujen resurssien kanssa, mikä voi rajoittaa opettajien kykyä keskittyä yksittäisiin oppilaisiin. Esimerkiksi suuret luokkakoot ja riittämätön tukiopetus, voivat vaikeuttaa opettajien mahdollisuuksia luoda yksilöllisiä suhteita jokaiseen oppilaaseen, mikä on keskeistä turvallisen kiintymyssuhteen muodostumiselle (Verschueren, 2015). Huovinen (2019) toteaa väitöskirjassaan, että isommissa oppilasryhmissä opettaja huomioi yksittäisiä oppilaita huomattavasti vähemmän kuin pienemmissä ryhmissä. Voidaan päätellä, että jos opettajalla on paljon oppilaita luokallaan, ei hän millään pysty rakentamaan syvää suhdetta jokaiseen.

Tämän lisäksi opettajien työ on usein jo valmiiksi hyvin kuormittavaa, kun huomioidaan kaikki se työ, mitä opettajan vastuulla usein on (Pietarinen ym., 2008). Pietarisen ym. (2008) mukaan, pelkän opettamisen lisäksi opettajien tulee muun muassa suunnitella tulevia oppitunteja, hoitaa hallinnollisia tehtäviä sekä päivittää jatkuvasti pedagogisia taitojaan. He kertovat, että tällainen ylikuormitus voi johtaa stressiin tai uupumukseen, mikä heikentää opettajan kykyä olla läsnä ja saatavilla oppilailleen.

Vaikka opettajien on tärkeää olla tukena oppilailleen ja kiinnostunut heidän elämistään, on myös välttämätöntä ymmärtää opettaja-oppilassuhteen ammatilliset rajat (Koomen & Verschueren, 2012). Opettajat saattavat kokea, että heidän tulisi kertoa henkilökohtaisia asioita myös itsestään käydäkseen merkityksellisiä keskusteluja oppilaiden kanssa (Virta, 2010). Se saattaa kuitenkin olla haastavaa päättää, kuinka paljon haluaa kertoa itsestään oppilaille. Virran (2010) mukaan on haastavaa määrittää sitä, kuinka paljon opettajana voi itsestään kertoa menettämättä auktoriteettiasemaansa.

Yhtenä haasteena voidaankin pitää myös sitä, että opettajien auktoriteettiasemien on nähty heikentyvän (Koski-Heikkinen, 2014). Kaikki oppilaat eivät arvosta koulunkäyntiä tai opettajia, joka saattaa näkyä myös haasteena lämpimän opettaja-oppilassuhteen rakentumiselle (Koski-Heikkinen, 2014). Opettajan vastuu oppilaista rajoittuu myös tiettyihin rajoihin, eikä opettajan tulisi kantaa liikaa huolta oppilaiden hyvinvoinnista. Kun oppilaan ongelmat ylittävät pedagogisen tuen rajat, on opettajan osattava siirtää vastuu oppilaan perheelle, sosiaalihuollolle tai poliisille (OPH, n.d, b). Tämän rajan tunnistaminen ja kyky toimia sen mukaisesti voi olla haastavaa, mutta on kriittistä oppilaan hyvinvoinnin kannalta.

Opettaja-oppilassuhdetta on mahdollista myös kehittää monin eri tavoin. Esimerkiksi jatkuva ammatillinen kehitys ja erilaisten koulutusten hyödyntäminen voi auttaa opettajia pysymään ajan tasalla uusista opetusmenetelmistä ja esimerkiksi kiintymyssuhdeteorian soveltamisesta käytäntöön (Lerkanen ym., 2016). Jatkuva itsensä kehittäminen opettajana voi auttaa rakentamaan tehokkaampia sekä myönteisempiä suhteita oppilaiden kanssa (Lerkanen ym., 2016). Terri Sabolin ja Robert Piantan (2012) mukaan opettajien olisi tärkeää kouluttautua suhdekeskeisestä kulmasta. Koulutusohjelmat, jotka keskittyvät opettajien vuorovaikutustaitoihin ja suhteiden parantamiseen, ovat osoittaneet lupaavia tuloksia opettaja-oppilassuhteessa (Pianta & Sabol, 2012). Lisäksi opettaja-oppilassuhdetta voi vahvistaa yhteistyöllä huoltajien ja muun koulun henkilökunnan kanssa (Geddes, 2003). Yhteistyö voi tarjota lisäresursseja, -tietoa ja tukea, joka helpottaa opettajan työtaakkaa ja edistää näin ollen myös oppilaiden hyvinvointia (Geddes, 2003).

Sarah Kearns ja Norha Hart (2017) tutkivat kiintymysteoriaan pohjautuvan opetussuunnitelman vaikutusta opettajankoulutuksessa Skotlannissa. Tutkimus keskittyi siihen, kuinka opettajaksi opiskelevat soveltavat kiintymysteoriaa ymmärtääkseen paremmin oppilaiden tarpeita ja kehittääkseen ammatillista kapasiteettiaan. Tutkimuksen aikana opiskelijat käsitelivät kiintymysteoriaa ja sen merkitystä opettaja-oppilassuhteessa, erityisesti haavoittuvassa

asemassa olevien lasten tukemisessa. Keskeisiä teemoja tutkimuksessa oli oppilaiden käyttäytymisen ymmärtäminen ja opettajien potentiaali kiintymyssuhdehahmoina. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että kiintymysteoriaan perustuva opetusohjelma auttoi opettajaksi opiskelevia ymmärtämään syvemmin opettaja-oppilassuhteen merkityksen oppilaiden hyvinvoinnille. Opiskelijat oppivat tunnistamaan paremmin oppilaiden käyttäytymisen taustalla olevat sosioemotionaaliset tarpeet ja ymmärtämään, kuinka näihin tarpeisiin vastaaminen vaatii herkkyyttä. (Hart & Kearns, 2017).

5 Yhteenveto ja johtopäätökset

Tämän kandidaatin tutkielman tarkoituksena oli tutkia sekä syventää ymmärrystä opettajan merkityksestä oppilaiden hyvinvoinnille kiintymyssuhdeteorian valossa. Tutkimuskysymykseni keskittyivät opettajan kykyyn luoda turvallisia kiintymyssuhteita oppilaidensa kanssa, ja tarkoitus oli selvittää, kuinka tällainen suhde vaikuttaa oppilaiden hyvinvointiin. Lisäksi tarkoitukseni oli tutkia sitä, kuinka kiintymyssuhdeteoria ilmenee opettajan ja oppilaan välisessä suhteessa.

Tutkielmani perusteella voidaan todeta, että opettajan rooli oppilaiden hyvinvoinnin tukijana kiintymyssuhdeteorian näkökulmasta on tärkeä ja moninainen. Tutkielmassa vahvistuu käsitys, että opettajan ja oppilaan välinen turvallinen ja luottamuksellinen suhde on avainasemassa oppilaiden henkisen ja emotionaalisen hyvinvoinnin tukemisessa (Murray-Harvey, 2010; Koomen & Verschueren, 2012; Verschyeren, 2015). Tutkielmassa käy myös ilmi, että opettajat, jotka käyttävät kiintymyssuhdeteorian- ja turvallisen kiintymyssuhteen periaatteita vuorovaikutuksessa oppilaiden kanssa, pystyvät paremmin luomaan ilmapiirin, joka edistää oppilaiden hyvinvointia (Hart & Kearns, 2016). Erityisesti opettajan kyky olla herkkä oppilaiden tunnetiloille ja tarpeille sekä kyky reagoida niihin asianmukaisesti, korostui myönteisenä tekijänä tutkielmassa (Buyse ym., 2011; Verschyeren, 2015).

Kirjallisuuskatsauksen analyysin perusteella voidaan todeta, ettei opettajan rooli rajoitu vain tiedon siirtoon, vaan se ulottuu myös oppilaiden emotionaalisen ja sosiaalisen kehityksen tukemiseen (Husu & Toom, 2010; Murray-Harvey, 2010). Kiintymyssuhdeteorian valossa opettaja voi toimia oppilaille merkittävänä kiintymyskohteena (Koomen & Verschueren, 2012). Opettaja-oppilassuhteita on monia erilaisia, ja on tutkittu, että niissä on samankaltaista vaihtelua kuin kiintymysmalleissa (Sinkkonen, 2022; Verschyeren, 2015). Opettajan ja oppilaan välinen suhde voi olla turvallinen, luottavainen ja kunnioituksellinen, mutta se saattaa jäädä myös etäiseksi, kylmäksi tai jopa turvattomaksi (Sinkkonen, 2022; Verschyeren, 2015). Voidaan siis päätellä, että jos opettaja vastaa oppilaiden tarpeisiin epäjohdonmukaisesti tai reagoi asioihin jatkuvasti negatiivisesti, voi suhde kehittyä ristiriitaisesti turvattoman tapaiseksi. Tällöin oppilaat saattavat pyrkiä sopeutumaan opettajan odotuksiin tunteidensa kustannuksella, ja tällaisessa suhteessa saattaa olla jatkuva negatiivinen lataus. Jos taas oppilaat kokevat, ettei tunteiden tai mielipiteiden ilmaisu ole toivottavaa ja heidän tarpeisiinsa ei vastata, voi suhteesta kehittyä välttelevästi turvattoman tapaiseksi. Tällainen suhde saattaa jäädä hyvin etäiseksi. Pahimmassa tapauksessa suhteesta voisi kehittyä kaoottinen, jos opettajan vuoksi

oppilaiden perusturvallisuuden tunne olisi jatkuvasti uhattuna. Tällaisen mallin kehittyminen on kuitenkin varmasti hyvin harvinaista, ja se vaatisi sen, että opettaja käyttäisi esimerkiksi henkistä tai fyysistä väkivaltaa oppilaisiin.

Tiedetään siis, että kiintymyssuhdeteorian näkökulmasta opettajien olisi tärkeää pyrkiä luomaan turvallisia, luottavaisia ja positiivisia opettaja-oppilassuhteita (Lerikkanen ym., 2016; Murray-Harvey, 2010; Verschieren, 2015). Jokainen oppilas tulee kouluun omien elämäkokemustensa sekä -haasteidensa kanssa, jotka saattavat vaikuttaa heidän käyttäytymiseensä. Opettajien ymmärrys kiintymysmalleista ja -teoriasta voi auttaa opettajaa ymmärtämään ja tukemaan oppilaita paremmin (Hart & Kearns, 2016). Turvalliset kiintymysmallit eivät kuitenkaan synny itsestään (Verschieren, 2015). Opettajan on löydettävä käytännön strategioita ja toimenpiteitä, joiden avulla hän pystyy välttämään turvattomien kiintymysmallien syntymistä sekä ylläpitämään turvallisia suhteita oppilaisiin (Lerikkanen ym., 2016; Verschieren, 2015).

Tutkielmassa käy ilmi, että opettajien koulutus ja jatkuva kehittyminen näiden taitojen osalta on ensiarvoisen tärkeää (Hart & Kearns, 2016). Koulutuksissa tulisi esimerkiksi painottaa opettajien valmiuksia tunnistaa ja reagoida herkästi oppilaiden tarpeisiin, mikä voi merkittävästi vähentää turvattomien kiintymysmallien riskiä (Hotulainen ym., 2008). Opettajien tulisi mielestäni myös saada työkaluja ja strategioita, jotka auttavat heitä luomaan johdonmukaisia ja turvallisia opettaja-oppilassuhteita. Tämä vaatisi kuitenkin myös sen, että koulujen niukkoihin resursseihin puututtaisiin ylemmiltä tahoilta. Opettajien työmäärä tulisi huomioida, ja esimerkiksi mahdollisuus tiiviimpään moniammatilliseen yhteistyöhön sekä pienemmät luokkakoot, saattaisivat mahdollistaa opettajille paremmat edellytykset kohdata ja tukea jokaista oppilasta yksilöllisesti.

Mielestäni tutkielmasta nousee esiin keskeisimpiä tuloksia, jotka auttavat vastaamaan asettamiini tutkimuskysymyksiin. Tärkein tuloksista on turvallisen kiintymyssuhteen merkitys. Tutkielma korosti, että turvallinen ja luottamuksellinen suhde opettajan ja oppilaan välillä on keskeinen tekijä oppilaiden hyvinvoinnille (Murray-Harvey, 2010; Verschieren, 2015). Turvalliset suhteet edistävät itsetuntoa, kouluviihtyvyyttä ja akateemista menestystä (Koomen & Verschueren, 2012; Murray-Harvey, 2010). Myös opettajien kyky tunnistaa ja vastata herkästi oppilaiden tunnetiloihin ja tarpeisiin nousi tutkimuksessa esiin myönteisenä tekijänä, joka edesauttaa positiivisten suhteiden rakentumisesta (Buyse ym., 2011; Hotulainen ym., 2008; Verschieren, 2015). Tutkielma osoitti, että vaikka kiintymyssuhdeteoria on alun perin

suunnattu perhesuhteiden analysointiin, sen periaatteet ja käsitteet ovat sovellettavissa myös opettaja-oppilassuhteeseen (Koomen & Verschueren, 2012).

Näistä tuloksista pystyy muodostamaan johtopäätöksiä, jotka auttavat ymmärtämään tutkielman aihetta paremmin. Tutkielma osoitti, että opettajien ammatillinen kehittäminen kiintymyssuhdeteorian näkökulmasta on avainasemassa, jotta he voivat tukea tehokkaammin oppilaiden hyvinvointia. Voidaan siis päätellä, että opettajille olisi tärkeää tarjota sellaisia koulutuksia, joissa keskitytään erityisesti vuorovaikutustaitoihin, tunneälyyn ja opettaja-oppilassuhteen kehittämiseen. Opettajien kyky luoda ja ylläpitää turvallisia kiintymyssuhteita riippuu kuitenkin ainakin osittain koulun tarjoamista resursseista. Opettajien työn kuormittavuus voi olla myös yksi päätekijä, joka on esteenä syvän ja luottamuksellisen opettaja-oppilassuhteen luomiselle. Johtopäätökset siis kulminoituvat ajatukseen siitä, että opettajien tulisi kiinnittää huomiota turvallisten suhteiden luomiselle, mutta se saattaa useista eri syistä olla haastavaa.

6 Pohdinta

Tutkielmani päätavoitteena oli selvittää, millainen on opettajan merkitys oppilaiden hyvinvoinnille käyttäen kiintymyssuhdeteoriaa teoreettisena viitekehystenä. Tavoitteeni toteutui siten, että tutkielma tarjosi syvällisen ymmärryksen siitä, miten opettajan ja oppilaan välinen suhde vaikuttaa oppilaiden hyvinvointiin. Analyysini ja tulosteni pohjalta voidaan todeta, että opettajilla on merkittävä vaikutus oppilaiden hyvinvointiin. Opettajan kyky luoda turvallinen ja luottamuksellinen suhde oppilaaseen on avainasemassa, kun tarkastellaan oppilaiden hyvinvointia ja koulumenestystä. Saavutin tavoitteeni myös siltä osin, että sain muodostettua vastaukset alussa muotoilemiini tutkimuskysymyksiin. Käytetty kirjallisuuskatsauksen menetelmä mahdollisti monipuolisten näkökulmien tarkastelun, mikä lisäsi suuresti ymmärrystäni kiintymyssuhdeteorian soveltuvuudesta kouluympäristöön. Saatavilla olevaa tutkimustietoa ja kirjallisuutta oli kuitenkin paljon. Tutkimukset ja kirjallisuus poikkesivat usein toisistaan ja esimerkiksi eri tutkijoilla saattoi olla hyvin eriäviä tuloksia ja ajatuksia teorian soveltuvuudesta koulukontekstiin.

Koska tutkimustietoa, kirjallisuutta ja erilaisia tuloksia löytyi paljon, voi tutkielman luotettavuutta kyseenalaistaa. Kun tarkastellaan kandidaatin tutkielman luotettavuutta, on ensiarvoisen tärkeää arvioida, miten tutkimuksen lähteiden valinta ja aineiston analyysi ovat vaikuttaneet tulosten pätevyYTEEN. Tutkielmassa käytettiin laajaa kirjallisuuskatsausta, joka sisälsi tieteellisiä artikkeleja, tutkimuksia, kirjoja ja akateemisia raportteja. Yhdeksi haastavaksi tekijäksi osoittautui suomalaisen tutkimuksen sekä vertaisarvioitujen artikkelien löytäminen. Aihetta on tutkittu laajemmin kansainvälisesti, ja englanninkielistä tutkimusta ja kirjallisuutta löytyi paljon. Luotettavuudessa tulee kuitenkin huomioida myös se, että englanninkielisten tekstien tulkitseminen on haastavampaa kuin suomalaisten. Olen kuitenkin pyrkinyt toteuttamaan tutkielmani mahdollisimman luotettavasti, etsien tarkasti mielestäni luotettavimmat, ajankohtaisimmat ja relevanteimmat lähteet.

Aiheesta löytyi vain niukasti empiiristä tutkimusta. Tulosten yleistettävyyys on haaste, joka saattaa liittyä erityisesti kirjallisuuskatsauksiin. Vaikka kirjallisuuskatsaus mahdollistaa laajan tiedon keräämisen ja monipuoliset lähteet, voi empiirisen tutkimusaineiston puute rajoittaa tulosten soveltamista laajemmin. Tutkielmassa pyrittiin käsittelemään tätä ongelmaa korostamalla teorian soveltuvuutta ja käytännön sovelluksia kouluympäristössä. Tutkielmassa aihetta käsiteltiin kuitenkin myös kriittisesti, eikä tuloksia käsitelty liian suoraviivaisesti. Voidaan siis todeta, että kandidaatin tutkielmani luotettavuus perustuu huolellisesti valittuun ja

arvioituun lähdeaineistoon, perusteelliseen teoreettiseen analyysiin sekä kriittiseen suhtautumiseen. Vaikka tutkielman tuloksia voidaan pitää pätevinä esitetyn aineiston valossa, olisi olennaista tehdä aiheesta paljon lisätutkimusta. Aihe vaatisi myös laajempaa empiiristä tutkimusta, jotta aihetta voitaisiin ymmärtää syvällisemmin.

Tutkielman perusteella jatkotutkimukselle olisi siis tarvetta. Esimerkiksi empiirinen tutkimus opettaja-oppilassuhteen laadusta ja sen vaikutuksesta oppilaiden hyvinvointiin toisi lisäarvoa kiintymyssuhdeteorian soveltamiseen koulumaailmassa. Myös kiintymyssuhdeteoriam koulukontekstissa tulisi tutkia paljon lisää ja sitä, kuinka usein ja millaisissa tilanteissa opettaja-oppilassuhde syvenee kiintymyssuhteeksi.

Tutkielman tärkein tavoite kuitenkin oli, että oppisin itse lisää aiheesta ja voisin kehittää itseäni tulevana opettajana. Asetin henkilökohtaisiksi tavoitteiksi ymmärryksen syventämisen kiintymyssuhdeteoriasta, kriittisen ajattelun kehittämisen ja oman opettajuuteni edistäminen. Nämä henkilökohtaiset tavoitteeni toteutuivat hyvin. Tämä prosessi ei ainoastaan syventänyt asiantuntemustani vaan vahvisti myös uskoani siihen, että jatkuva oppiminen ja ammatillinen kehittyminen ovat keskeisiä elementtejä tulevassa opettajan työssä. Jatkossa aion jatkaa kykyjeni kehittämistä ja soveltaa oppimaani tietoa käytäntöön, mikä edistää omaa sekä oppilaiden kasvua.

Lähteet

- Aalto-Setälä, T., Appelqvist-Schimidlechner, K., Haravuori, H., Huikko, E. & Marttunen, M. (2020). Kouluikäisten mielenterveysongelmien tuki ja hoito perustason palveluissa. Opas tutkimiseen, hoitoon ja vaikuttavien menetelmien käyttöön. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140590/OHJ2020_006%20verkko%20u.pdf?sequence=4&isAllowed=y
- Ahola, K., Hämäläinen, A., & Lanas, M. (2017). *Opettaja tukemassa kouluviihtyvyyden ilmapiiriä tunteita navigoimalla*. Koulutuksen tutkimuslaitos. <https://oulurepo.oulu.fi/bitstream/handle/10024/25460/nbnfi-fe2019061019730.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Ahtola, A. (2016). *Koulu hyvinvoinnin rakentajana*. Teoksessa Ahtola, A. (Toim.), *Psyykinen hyvinvointi ja oppiminen*. PS-kustannus.
- Ainsworth, M., Blehar, M., Waters, E. & Wall, S. (1978). *Patterns of attachment. A psychological study of the strange situation*. Psychology press. file:///Users/omistaja/Downloads/9781315802428_previewpdf.pdf
- Airo, R. & Tokola, M. (2014). *Odottavan äidin käsikirja*. Duodecim.
- Anderson, M. (2019). *What We Say and How We Say It Matter : Teacher Talk That Improves Student Learning and Behavior*. ASCD. [E-kirja].
- Bandura, A. (2016). *Sosiaalis-kognitiivinen teoria*. Teoksessa R. Vasta (Toim.), *Kuusi teoriaa lapsen kehityksestä*. United Press Global.
- Benjamin, S., Koirikivi, P., & Kuusisto, A. (2022). *Nuorten elämänselän haasteita ja vastoinkäymisiä: Näkökulmia resilienssiin kestäväen hyvinvoinnin teorian valossa*. Nuorisotutkimus, 40(3), 59–76. <https://doi.org/10.57049/nuorisotutkimus.9122544>
- Berlin L., Simpson, J. & Thompson, R. (2022). *Taking perspective on attachment theory and research: nine fundamental questions*. 24(5), 543–560. <https://doi.org/10.1080/14616734.2022.2030132>
- Blevins, D. & Schadewitz, H. (1997). *A Review of the Data Collection Process*. *Journal of Technical Writing and Communication*, 27(4), 417-424. <https://doi.org/10.2190/2GQV-964G-05UQ-V2G6>
- Bowlby, J. (1997). *Attachment and loss*. Volume 1, Attachment (Pimlico ed.). London: Pimlico.
- Bridget, H., Pianta, R. & Stuhlman, M. (2003). *Relationships between teachers and children*. In Miller, E., Reynolds, G. & Weiner, B. (Toim.), *Handbook of psychology*. Vol. 7. *Educational psychology* (pp. 199–234). Google Scholar Books.
- Buyse, E., Doumen, S., Verschueren, K. (2011). *Preschoolers' attachment to mother and risk for adjustment problems in kindergarten: Can teachers make a difference?* *Social Development*, 20(1), 33–50. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9507.2009.00555.x>

Cassidy, J., Jones, J. D., & Shaver, P. R. (2013). *Contributions of attachment theory and research: a framework for future research, translation, and policy. Development and psychopathology*, 25(4 Pt 2), 1415–1434. <https://doi.org/10.1017/S0954579413000692>

Ferliani, F., Hidayati, N., Sukarni, S., Yusuf, O. & Zainab, Z. (2023). *Building a Positive Relationship Between Teachers and Students*. AURELIA: Jurnal Penelitian dan Pengabdian Masyarakat Indonesia. 2. 515-520. https://www.researchgate.net/publication/368232006_Building_a_Positive_Relationship_Between_Teachers_and_Students

Fonagy, P. (2001). *Attachment theory and psychoanalysis*. Other Press. New York.

Fjörd, S., Kaltiala-Heino, R. & Ranta, K. (2010). *Nuorten mielenterveys koulumaailmassa*. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim. 2010;126 (17). <https://www.duodecimlehti.fi/xmedia/duo/duo99043.pdf>

García-Rodríguez, L., Iriarte Redín, C., & Reparaz Abaitua, C. (2023). Teacher-student attachment relationship, variables associated, and measurement: A systematic review. *Educational research review*, 38, 100488. <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2022.100488>

Geddes, H. (2003). Attachment and the Child in School. Part I: Attachment theory and the ‘dependent’ child. *Emotional and behavioural difficulties*, 8(3), 231-242. <https://doi.org/10.1177/13632752030083006>

Hakkarainen, A. & Holopainen, L. & Mäkihönko, M. (2017). *Oppimisvaikeuksisen opiskelijan yksilöllinen ohjaaminen ja tukeminen opintojen aikana*. Teoksessa Kuorelahti, M., Lappalainen, K. & Puukari, S. (Toim.), *Ohjaus ja erityisopetus oppijoiden tukena*. PS-kustannus. [E-kirja].

Hautamäki, A. (2002). *Kiintymyssuhdeteoria – teoria yksilön kiin(nit)tyimisestä tärkeisiin toisiin ihmisiin, kiintymyssuhteen katkoksista ja merkityksestä kehitykselle*. Teoksessa Sinkkonen, J. & Kalland, M. (Toim.), *Varhaiset kiintymyssuhteet ja niiden häiriintyminen*. Tummavuoren kirjapaino Oy.

Honkonen, T. & Salovaara, R. (2011). *Rakenna hyvä luokkahenki*. Opetus 2000. PS-kustannus.

Hotulainen, R., Kuorelahti, M., Lappalainen, K. & Thuneberg, H. (2008). *Vahvuuksien tunnistaminen ja tukeminen sosioemotionaalista kompetenssia rakentamassa*. Teoksessa Kuittinen, M., Lappalainen, K. & Meriläinen, M. (Toim.) *Pedagoginen hyvinvointi*. PS-kustannus.

Huovinen, T. (2019). *Oppilaiden osallistumista ja fyysistä aktiivisuutta edistävä liikunnanopetus perusopetuksen heterogeenisessä oppilasryhmässä*. Jyväskylän yliopisto. https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/65591/978-951-39-7851-8_2019_10_04_jyx.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Husu, J., & Toom, A. (2010). *Opettaminen neuvotteluna – oppiminen osallisuutena: opettajuus demokraattisena professiona*. Teoksessa Kallioniemi, A., Linnasaari, H., Toom, A., Ubani, M. (Toim.), *Akateeminen luokanopettajakoulutus: 30 vuotta teoriaa, käytäntöä ja maistereita* (s.131–143). Jyväskylän yliopistopaino.

Karppinen, A. & Pihlava, P. (2016). *Turvallinen vuorovaikutus kasvun ja oppimisen perustana*. Teoksessa Ahtola, A. (Toim.), *Psyykinen hyvinvointi ja oppiminen*. PS-kustannus.

Kearns, S., & Hart, N. (2017). Narratives of 'doing, knowing, being and becoming': Examining the impact of an attachment-informed approach within initial teacher education. *Teacher development*, 21(4), 511-527. <https://doi.org/10.1080/13664530.2017.1289976>

Keller, H. (2018). Universality claim of attachment theory: Children's socioemotional development across cultures. *Proceedings of the National Academy of Sciences - PNAS*, 115(45), 11414-11419. <https://doi.org/10.1073/pnas.1720325115>

Koski-Heikkinen, A. (2014). *Ammatillisen opettajan identiteetti ja auktoriteetti: Ammatilliset opettajat ja opiskelijat ideaalia ammatillista opettajuutta etsimässä*. Lapin yliopisto. https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/61682/Koski-Heikkinen_ActaE%20138.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Kuorelahti, M. & Lappalainen, K. (2017). *Sosioemotionaalisten taitojen arviointi, tukeminen ja ohjaus*. Teoksessa Kuorelahti, M., Lappalainen, K. & Puukari, S. (Toim.) *Ohjaus ja erityisopetus oppijoiden tukena*. PS-kustannus.

Langley, A. (1999). *Strategies for theorizing from process data*. *Academy of Management the Academy of Management Review*, 24(4), 691-710. <https://www.proquest.com/scholarly-journals/strategies-theorizing-process-data/docview/210946043/se-2>

Lerikkanen, M-K., Muhonen, H., Poikkeus, A-M., Rasku-Puttonen, H. & Vasalampi, K. (2016). *Lämmin opettaja-oppilassuhde edistää kouluun sitoutumista*. *Kasvatus* 47 (2), 112-124.

Lerikkanen, M-K. & Pakarinen, E. (2018). *Opettajan merkitys oppimismotivaatiolle*. Teoksessa Salmela-Aro, K. (Toim.), *Motivaatio ja oppiminen*. PS-kustannus. [E-kirja].

Lindfors, E. (2012). *Turvallinen oppimisympäristö, oppilaitoksen turvallisuuskulttuuri ja turvallisuuskasvatus – käsitteellistä pohdintaa ja tutkimushaasteita*. Teoksessa Lindfors, E. (Toim.) *Kohti turvallisempaa oppilaitosta! Oppilaitosten turvallisuuden ja turvallisuuskasvatuksen tutkimus- ja kehittämishaasteita*. https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/65529/kohti_turvallisempaa_oppilaitosta_2012.pdf?seq#page=12

Murray-Harvey, R. (2010). *Relationship influences on students' academic achievement, psychological health and well-being at school*. *Educational and Child Psychology*, 27(1), 104-115.

Opetushallitus. (2016). *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014* (4. p.).

Opetushallitus [OPH], a. Sosiaalinen turvallisuus. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/sosiaalinen-turvallisuus>

Opetushallitus [OPH], b. *Uhkasta tulee ilmoittaa – opetustoimen henkilöstön ilmoitusvelvollisuudet ja -oikeudet*. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/uhkasta-tulee-ilmoittaa-opetustoimen-henkiloston-ilmoitusvelvollisuudet-ja>

Perusopetuslaki (21.8.1998/628). Haettu osoitteesta
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>

Piaget, J. (1952). *Origins of intelligence in children* (Vol. 8, No. 5, pp. 18-1952). New York: International Universities Press.

Pietarinen, J., Pyhältö, K. & Soini, T. (2008). *Pedagoginen hyvinvointi peruskoulun opettajien työssä*. Aikuiskasvatus artikkelit 4/2008.
<https://journal.fi/aikuiskasvatus/article/view/93841/52519>

Pietikäinen, A., & Schmidt, H. (2021). *Joustava mieli ja hyvän itsetunnon ABC*. Duodecim.

Rusanen, E. (2011). *Hoiva, kiintymys ja lapsen kehitys*. Bookwell OY.

Sabol, T. J., & Pianta, R. C. (2012). Recent trends in research on teacher-child relationships. Attachment & human development, 14(3), 213-231.
<https://doi.org/10.1080/14616734.2012.672262>

Salminen, A. (2011). *Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin* [PDF]. Vaasan yliopisto. Saatavilla osoitteesta
https://osuva.uwasa.fi/bitstream/handle/10024/7961/isbn_978-952-476-349-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Siljander, P. (2014). *Systemaattinen johdatus kasvatustieteisiin*. Tampere: Vastapaino.

Sinkkonen, J. (2004). *Kiintymyssuhdeteoria – tutkimuslöydöksistä käytännön sovelluksiin*. Duodecim 2004;120;1866-73. https://www.hameenkesayliopisto.fi/wp-content/uploads/2018/09/sinkkonen_2004.pdf

Sinkkonen, J. (2022). *Kiintymyssuhteet elämäkaaressa*. Duodecim. [E-kirja].

Söderholm, F. (2017). *Nuorten koulutuspolkujen tukeminen minäpystyvyyttä vahvistamalla*. Teoksessa Kuorelahti, M., Lappalainen, K. & Puukari, S. (Toim.), *Ohjaus ja erityisopetus oppijoiden tukena*. PS-kustannus. [E-kirja].

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos [THL]. (2023) *Lasten ja nuorten hyvinvointi – Kouluterveyskysely 2023*. Haettu osoitteesta
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/147270/Lasten%20ja%20nuorten%20hyvinvointi%20Kouluterveyskysely%202023%20Tilastoraportti%2048_2023.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Verschueren, K. (2015). *Middle childhood teacher-child relationships: Insights from an attachment perspective and remaining challenges*. In Bosmans G & Kerns, K. (Toim.), *Attachment in middle childhood: Theoretical advances and new directions in an emerging field*. New Directions for Child and Adolescent Development, 148, 77-91.
<https://doi.org/10.1002/cad.20097>

Verschueren, K., & Koomen, H. M. (2012). Teacher-child relationships from an attachment perspective. Attachment & human development, 14(3), 205-211.
<https://doi.org/10.1080/14616734.2012.672260>

Vilka, H. (2023). *Kirjallisuuskatsaus metodina, opinnäytetyön osana ja tekstilajina*. Art house. [E-kirja].

Virta, J. (2010). *Liikunnanopettajien käsityksiä ja kokemuksia vuorovaikutustaidoista ja niiden soveltamisesta opettaja-oppilassuhteessa*. Jyväskylän yliopisto.
<https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/53630>